

COMMISSIE VAN DE EUROPESE GEMEENSCHAPPEN

Brussel, 13.12.1995
COM(95) 682 def.

WITBOEK

EEN ENERGIEBELEID VOOR DE EUROPESE UNIE

(Door de Commissie ingediend)

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord

I. Inleiding

- 1.1 Waarom een Witboek over het energiebeleid ?
- 1.2 Het debat naar aanleiding van het Groenboek

II. De algemene context

- 2.1 De externe dimensie - mondiale vervlechting van de markten
- 2.2 De zorg voor het milieu
- 2.3 Technologie
- 2.4 De institutionele bevoegdheden van de Gemeenschap

III. Actuele en toekomstige energietrends

- 3.1 Vooruitzichten en verwachtingen
- 3.2 De internationale context
- 3.3 Vraag en aanbod op wereldschaal
- 3.4 Vraag en aanbod in de Gemeenschap
- 3.5 Milieu en technologie
- 3.6 Binnenlandse produktie en invoerafhankelijkheid

IV. Strategie voor de uitvoering van het energiebeleid

- 4.1 Inleiding
- 4.2 Integratie van de markt
 - 4.2.1 Het algemene kader
 - 4.2.2 De interne energiemarkt
 - 4.2.3 Gelijke mededingingsvoorwaarden
 - 4.2.4 Bewaking van de interne energiemarkt
 - 4.2.5 Een gunstig investeringsklimaat creëren

- 4.3 De externe afhankelijkheid onder controle houden
 - 4.3.1 Een betrouwbare energievoorziening
 - 4.3.1.1 Oliecrisismaatregelen
 - 4.3.1.2 De voorzieningssituatie voor andere brandstoffen
 - 4.3.1.3 Diversificatie
 - vaste brandstoffen (steenkool, bruinkool, turf)
 - kernenergie
 - hernieuwbare energiebronnen
 - 4.3.1.4 Transport
 - 4.3.2 Internationale betrekkingen op energiegebied
 - 4.3.2.1 Handel en investeringen
 - 4.3.2.2 De energiedialoog
 - 4.3.2.3 Samenwerking en bijstand op energiegebied
 - 4.3.2.4 De strategie voor toetreding
- 4.4 Duurzame ontwikkeling
 - 4.4.1 Milieubescherming
 - 4.4.2 Energie-efficiëntie
 - 4.4.3 Hernieuwbare energiebronnen
 - 4.4.4 De rol van de regio's, stedelijke gebieden en plattelandsgebieden
- 4.5 Technologie en onderzoek
 - 4.5.1 De rol van onderzoek en technologische ontwikkeling (OTO)
 - 4.5.2 Een strategie voor energie-OTO
 - 4.5.3 Verspreiding van energietechnologie

V. Instrumenten voor het energiebeleid

BIJLAGE: INDICATIEF WERKPROGRAMMA

VOORWOORD

1. De voorwaarden waaronder de voortbrenging, het transport, de distributie en het verbruik van energieprodukten plaatsvinden, los van de vraag of deze produkten voor industriële doeleinden, de opwekking van elektriciteit of de organisatie van het maatschappelijk leven worden aangewend, bepalen de economische, sociale en politieke context van zowel ondernemingen als de individuele burger. De investeringsvoorwaarden van zowel energieproducerende als -gebruikende ondernemingen worden bovendien bepaald door de ter zake geldende regelgeving.
2. Ongeacht de mate waarin door de overheid wordt geïntervenieerd, is het zo dat politici in de Lid-Staten zich bewust zijn van het belang van de hierboven bedoelde voorwaarden en deze bespelen ten behoeve van de nationale, regionale of lokale prioriteiten. De doelstellingen die daarbij voor ogen worden gehouden, zijn: de concurrentiepositie van de economie op peil houden en de continuïteit van de energievoorziening veilig stellen, rekening houdend met de sociale en regionale omstandigheden en met de eisen van het milieubeleid. Het optreden van de overheid kan afhankelijk zijn van hetzij financiële, hetzij handelspolitieke communautaire instrumenten, of van invloed zijn op twee factoren die in het hart van de bevoegdheid van de Gemeenschap liggen, nl. de werking van de markt en de concurrentievoorwaarden. Derhalve dient dit optreden te sporen met de in het kader van de Gemeenschap aangegane verplichtingen.
3. De Commissie acht het bijgevolg voor de doelmatigheid van de nationale beleidsmaatregelen essentieel dat de bevoegdheden op energiegebied worden geïntegreerd met de op Gemeenschapsniveau overeengekomen doelstellingen. Zij is voornemens daarvoor alle door de Verdragen geboden mogelijkheden te benutten om kaders tot stand te brengen waarbinnen door alle betrokken partijen uit de openbare en de particuliere sector respectievelijk over het energiebeleid kan worden gediscussieerd, overleg over de voorschriften en acties op dit gebied kan plaatsvinden en, tot slot, met de Lid-Staten kan worden samengewerkt om gemeenschappelijke doelstellingen te bereiken.
4. Het is van wezenlijk belang dat alle voorhanden zijnde communautaire instrumenten worden gemobiliseerd voor het bereiken van gemeenschappelijke doelstellingen. Het Groenboek had als hoofddoel een breed debat op gang te brengen over de vraag welke deze doelstellingen zijn. Alle instellingen van de Gemeenschap, de Lid-Staten, de nationale parlementen en meer dan 40 nationale en communautaire organisaties die de belangen van alle economisch, industrieel of maatschappelijk betrokken partijen vertegenwoordigen, hebben gereageerd. Met name het Parlement heeft het Groenboek aangegrepen om van gedachten te wisselen over de mogelijke opties voor het energiebeleid en aanbevelingen inzake de manier van werken te formuleren die dit Witboek hebben geïnspireerd. Daarnaast heeft de Commissie, in samenwerking met de Lid-Staten, de energiesector en de academische wereld, een studie opgezet om de vooruitzichten op energiegebied tegen het jaar 2020 te kennen en een aantal mogelijke scenario's uit te werken. De resultaten van de debatten en studies zullen tezamen met dit Witboek worden gepubliceerd.
5. Het energiebeleid moet aansluiten bij de algemene doelstellingen van het economisch beleid van de Gemeenschap, dat stoelt op de beginselen van integratie van de markten, deregulering, beperking van het overheidsingrijpen tot hetgeen voor het vrijwaren van

het algemeen belang absoluut noodzakelijk is, duurzame ontwikkeling, bescherming van de consument en economische en sociale cohesie. Daarenboven dienen in de doelstellingen voor het energiebeleid de factoren concurrentievermogen, betrouwbaarheid van de voorziening en milieuvriendelijkheid met elkaar worden verenigd en moet rekening worden gehouden met de topprioriteiten van de Unie: het scheppen van werkgelegenheid en het bewerkstelligen van een zo gunstig mogelijk ondernemingsklimaat, waarvan de organisatie van de energiesystemen en de milieuzorg deel uitmaken.

6. Daarnaast moet de Gemeenschap er rekening mee houden dat haar energieafhankelijkheid volgens de prognoses zal toenemen - een ontwikkeling die door toekomstige milieumaatregelen wellicht nog zal worden versterkt - en dat de voortschrijdende integratie van de Gemeenschap een grotere solidariteit onder de Lid-Staten met betrekking tot de keuze van energiebronnen impliceert. Tot slot mag evenmin worden voorbijgegaan aan het feit dat de energiemarkt geregeld aan structurele veranderingen en schokken onderhevig is, waardoor bij de formulering en uitvoering van een energiebeleid de nodige flexibiliteit en uitwijkmogelijkheden dienen te worden ingebouwd.
7. Aan de opties die in dit Witboek worden voorgesteld, liggen, in samenhang met de hierboven beschreven randvoorwaarden, de volgende overwegingen ten grondslag:
 - Het sleutelbegrip voor een energiebeleid van de Gemeenschap is: integratie van de markten. Zonder die integratie dreigt het nut te vervallen van een aantal realisaties dat precies bedoeld is om, met gebruikmaking van de communautaire steunmaatregelen (b.v. voor de transeuropese netwerken), een infrastructuur voor produktie, transport en distributie tot stand te helpen brengen die de Europese markt in staat moet stellen om in de vraag te voorzien of de betrouwbare voorziening van die markt te garanderen. Indien dergelijke geïntegreerde markt er niet komt, dan zullen de bovenbedoelde activiteiten weer op nationale schaal worden verricht en dreigen de inspanningen om de concurrentiekracht van de Gemeenschap te vergroten, te worden gefrustreerd. Daarom is het met betrekking tot het op de elektriciteits- en gasmarkten aan de gang zijnde integratieproces vooral van belang dat het Witboek tegemoet komt aan de bezorgdheid die bestaat omtrent de rol van de Gemeenschap waar het gaat om het verzekeren van openbare-dienstverplichtingen de economische en sociale cohesie en de betrouwbaarheid van de voorziening.
 - De concurrentie- en milieuaspecten vereisen op middellange en lange termijn een uitgebalanceerde aanpak op basis van toerekening of verinnerlijking van de gemaakte kosten. Los van de voor een goede werking van de interne markt noodzakelijke harmonisatie van de belastingstelsels, is de fiscaliteit ongetwijfeld een adequaat middel om de betreffende kosten, die op elk niveau van de produktie optreden, te verinnerlijken. In de praktijk wordt dit echter bemoeilijkt door de weerslag ervan op de concurrentiepositie van het bedrijfsleven en op de energiepolitieke keuzes, die momenteel in de Gemeenschap verschillen. Terwijl de Commissie haar actie op het fiscale terrein, in de vorm van ondersteuning van de Lid-Staten bij het herstructureren van hun belastingstelsels, met het oog op het verlichten van de belastingdruk voor het bedrijfsleven, moet voortzetten, mag dit niet ten koste gaan van de inspanningen die op milieugebied worden geleverd, zoals het stimuleren van de gebruiker om efficiënt met energie om te springen, het bevorderen van schonere en zuinigere methoden bij de opwekking van elektriciteit, met name het gebruik van hernieuwbare energiebronnen, het aanmoedigen van overeenkomsten op vrijwillige

basis tussen ondernemingen en het organiseren van de uitwisseling van ervaringen en samenwerking op het gebied van onderzoek en technologische ontwikkeling en projecten inzake beheersing van de vraag.

- De externe dimensie wordt algemeen beschouwd als de belangrijkste hefboom voor actie, in de eerste plaats omdat de Gemeenschap hoofdzakelijk door externe producenten wordt bevoorrad en bovenal omdat de vraagtoename in derde landen de komende jaren de grootste bekommernis zal zijn. Er moet gebruik worden gemaakt van de middelen van de Gemeenschap en van de bilaterale en multilaterale overeenkomsten om inzake het energievraagstuk een coherent beleid ten aanzien van onze voornaamste partners te ontwikkelen. De overlegstructuren zijn reeds aanwezig en moeten worden benut om dit beleid in praktijk te brengen. Men dient zich ervan bewust te zijn dat de energiesector, vanwege zijn strategische betekenis, ernaar moet streven de veiligheid van investeringen te garanderen, de technologieoverdracht te vergemakkelijken en het overleg en de samenwerking te vergroten.
- Het garanderen van een betrouwbare voorziening moet een constante bekommernis van beleidsmakers blijven. De mate van integratie van de consumentenmarkten, de buitenlandse verplichtingen van de Gemeenschap en de toenemende integratie in de energiemarkt zelf, rechtvaardigen eveneens een gemeenschappelijke communautaire aanpak. De kern daarvan moet bestaan in het consolideren van het beheer van de crisismaatregelen voor de oliesector, b.v. het volgen van de situatie van de energiemarkt via een efficiënter gebruik van bestaande hulpmiddelen of het nastreven van een globaal brandstoffenevenwicht op de markt, met name voor de elektriciteitsopwekking en het transport, rekening houdende met de verschillen in nationale en regionale situaties.

8. In dit Witboek wordt voor de komende jaren een indicatief werkprogramma van de Commissie voorgesteld dat rekening houdt met de politieke (subsidiariteit) en budgettaire grenzen aan het optreden van de Gemeenschap en binnen de door de Verdragen geboden mogelijkheden en de begrotingsramingen blijft, zodat geen overdracht van bevoegdheden of verhoging van de begrotingsuitgaven vereist is. De uitvoering ervan zal via het gewone besluitvormingsproces van de Gemeenschap - via voorstellen en mededelingen - en via een innoverend gebruik van bestaande instrumenten verlopen. Om te kunnen reageren op veranderende omstandigheden in de energiesector, zal het werkprogramma, op basis van een gemeenschappelijke inschatting van problemen en mogelijke consequenties, om de twee jaar worden geëvalueerd en bijgesteld als onderdeel van een rapportage over de toestand op energiegebied die de verschillende instellingen van de Gemeenschap in staat moet stellen de doelstellingen te actualiseren.
9. Het Witboek is een krachtig pleidooi voor een gemeenschappelijk energiebeleid, maar onderkent terzelfder tijd de grenzen van het Gemeenschapsoptreden. Met de aanpak die de Commissie hier uiteenzet, wordt op geen enkele wijze vooruitgelopen op het optreden dat van haar wordt verlangd in het kader van de Intergouvernementele Conferentie waarover de Commissie, overeenkomstig Verklaring nr. 1 bij het Verdrag, in 1996 een verslag zal voorleggen.

I. INLEIDING

1.1 Waarom een Witboek over het energiebeleid?

10. Energie is voor een in toenemende mate politiek en economisch geïntegreerde Europese Gemeenschap met groter wordende geopolitieke verantwoordelijkheden, een cruciale sector. Niettegenstaande de Verdragen die de Gemeenschap nu al een vooraanstaande rol op energiegebied toebedelen, is de Commissie op grond van haar ervaring en in het licht van de tendensen in de sector tot de vaststelling gekomen dat enkel binnen het kader van een volwaardig en coherent energiebeleid maximaal voordeel kan worden gehaald uit de gemeenschappelijke en nationale maatregelen en een volwaardige bijdrage kan worden geleverd aan de doelstellingen op andere beleidsterreinen.
11. De behoefte aan het bovenbedoelde kader vloeit voort uit bepaalde ontwikkelingen die de toekomst van de energiesector in de Gemeenschap ingrijpend zullen beïnvloeden. In eerste instantie zal er, naarmate de integratie en de concurrentie op de communautaire energiemarkt toenemen, een grotere nood aan solidariteit inzake energieaangelegenheden ontstaan. Het communautaire niveau is zeer geschikt voor een doeltreffende en uitgebalanceerde aanpak van de energievraagstukken, als daar zijn: de externe rol van de Gemeenschap op energiegebied, de sociale en regionale dimensies en het garanderen van een betaalbare, stabiele en gevarieerde voorziening.
12. Energie is een strategisch zeer belangrijke hulpbron voor de industrie, met name voor de energie-intensieve sectoren, voor de kwaliteit van het leven en voor de werkgelegenheid. In de huidige sociaal-economische situatie is het peil van de energieprijzen een positief element, dat bijdraagt tot het drukken van de produktiekosten, de economische convergentie bevordert en vooruitgang op weg naar de economische en monetaire unie mogelijk maakt. Het aanhouden van deze gunstige situatie is evenwel geen vanzelfsprekendheid en daarom moet een kader worden gecreëerd om de stabiliserende effecten niet verloren te laten gaan. De energiesituaties in de Lid-Staten en het ter zake gevoerde beleid zijn echter nogal uiteenlopend en het is erg waarschijnlijk dat ook de reacties op een drastische verandering in de huidige gunstige toestand dat zouden zijn. Een communautair kader voor het energiebeleid, waarbinnen de Lid-Staten naar in onderling overleg vastgestelde doelstellingen streven, zou de Gemeenschap in staat stellen de destabiliserende effecten van prijsfluctuaties doeltreffend op te vangen.
13. De behoefte aan een duidelijk houvast doet zich met name scherp gevoelen waar het gaat om bepaalde complexe vraagstukken, zoals de relatie tussen energie en milieubescherming. Wat dit onderwerp betreft, hangen steeds meer partijen - industrie, regeringen, internationale organisaties en de samenleving als geheel - het beginsel van duurzame ontwikkeling aan. De Gemeenschap heeft deze doelstelling onderschreven in haar "Vijfde actieprogramma op milieugebied - Op weg naar duurzaamheid"⁽¹⁾. Rekening houdende met de rol van energie bij economische ontwikkeling, zal het één van de grote opgaven voor het communautair energiebeleid zijn, ervoor te zorgen dat maatregelen in de energiesector niet botsen met de eisen van een duurzame ontwikkeling, maar integendeel deze ontwikkeling in de hand werken. Het streven naar een zo goed mogelijke concurrentiepositie en de milieuzorg behoren in het algemeen complementair en niet tegenstrijdig te zijn, zoals is aangegeven in het Witboek van de Commissie

⁽¹⁾ Document COM(92) 93 Vijfde actieprogramma op milieugebied - "Op weg naar duurzaamheid"

"Groei, concurrentievermogen, werkgelegenheid - Naar de 21e eeuw: wegen en uitdagingen"⁽²⁾.

14. Een bijkomend argument voor een bundeling van de krachten is, dat de bevoegdheden voor energie- en milieuaangelegenheden over verschillende bestuursniveaus - nationaal of regionaal - verdeeld zijn. Samenwerking tussen de Gemeenschap en de nationale autoriteiten, met inachtneming van het subsidiariteitsbeginsel, zou hier kunnen bijdragen tot een samenhangende, op het bereiken van gemeenschappelijke doelstellingen gerichte aanpak. Tot slot zouden precieze, in onderling overleg tussen de verschillende Gemeenschapsinstellingen overeengekomen doelstellingen het gebruik van de bestaande instrumenten en derhalve het bereiken van de doelstellingen vergemakkelijken.
15. In het licht van de hierboven beschreven uitdagingen heeft de Commissie, hierin gesteund door het Europese Parlement en de Raad, en in nauw overleg met de betrokken partijen in de energiesector, geoordeeld dat het debat over een toekomstig gemeenschappelijk energiebeleid dringend weer moest worden aangezwengeld en heeft zij een Witboek opgesteld waarin een strategie en een politiek kader worden voorgesteld om een dergelijk beleid te concretiseren.

1.2 Het debat naar aanleiding van het Groenboek

16. De beste garantie voor het slagen van een communautaire energiestrategie is een zo breed mogelijk draagvlak. Om dit te bereiken, bracht de Commissie in 1993 een discussie op gang waarbij alle belanghebbenden werden betrokken en die werd afgesloten met de goedkeuring door de Commissie van een Groenboek⁽³⁾ inzake de uitdagingen en mogelijke oplossingen voor een communautair beleidskader op energiegebied.
17. Dit Groenboek heeft veelvuldige reacties losgemaakt. De verschillende Gemeenschapsinstellingen hebben het omstandig becommentarieerd en adviezen verstrekt inzake de hoofdlijnen van een toekomstig gemeenschappelijk energiebeleid en de rol van de Gemeenschap in het geheel. De Raad is in het algemeen overtuigd van de voordelen van een nieuwe energiestrategie⁽⁴⁾ en dringt aan op een snelle voltooiing van de interne markt voor energie. Hij is voorts van mening dat dit beleid gebaseerd moet zijn op beginselen zoals betrouwbaarheid, diversificatie en flexibiliteit van de voorziening, efficiënt energiegebruik in alle sectoren en onderzoek en technologische ontwikkeling, en dat milieubeleid en energiebeleid niet los van elkaar mogen worden beschouwd.
18. Het Europese Parlement⁽⁵⁾ pleit zijnerzijds voor liberalisering van de energiemarkten, maar benadrukt tevens de behoefte aan garanties inzake de betrouwbaarheid van de voorziening, de openbare dienstverlening en de milieubescherming. Het Parlement wil dat de Gemeenschap een beleid van verregaande diversificatie voert en acht het in stand houden van een nucleaire component noodzakelijk. Voorts wenst het Parlement dat de Gemeenschap in het belang van het milieu een beleid uitstippelt waarin efficiënt en zuinig energiegebruik en toepassing van hernieuwbare energiebronnen prioriteiten zijn,

⁽²⁾ Groei, concurrentievermogen, werkgelegenheid - Naar de 21e eeuw: wegen en uitdagingen.

⁽³⁾ Doc. COM(94) 659 def. van 11.01.1995 - "Voor een energiebeleid van de Europese Unie".

⁽⁴⁾ Resolutie nr. 7802/95 van de Raad van 13 juni 1995.

⁽⁵⁾ Europese Parlement, verslag nr. A4-0212/95 en een resolutie van 10 oktober 1995.

en dat bijdraagt aan het nakomen van de internationale verbintenissen van de Gemeenschap op milieugebied.

19. Het Economisch en Sociaal Comité⁽⁶⁾ en het Comité van de Regio's⁽⁷⁾ schenken met name aandacht aan de aspecten sociale en economische samenhang en het scheppen van werkgelegenheid, die naar hun oordeel essentieel zijn in de ontwikkeling van een toekomstig energiebeleid. De belangrijkste energieproducenten en -consumenten, sommige vakbonden en milieuorganisaties hebben eveneens wezenlijke bijdragen aan het debat geleverd en, in vele gevallen, gedetailleerde opmerkingen schriftelijk kenbaar gemaakt⁽⁸⁾.
20. Alhoewel het niet relevant is het complete debat naar aanleiding van het Groenboek in dit Witboek samen te vatten, mogen enkele essentiële gedachten toch niet onvermeld blijven. In vele reacties wordt gewezen op het belang van een communautaire energiedimensie en op de noodzaak van een gemeenschappelijke strategie. Men stelt vast dat de Verdragen nu al uitgebreide bevoegdheden op energiegebied aan de Gemeenschap verlenen en erkent dat een communautaire dimensie, met inachtneming van het subsidiariteitsbeginsel, voor toegevoegde waarde zorgt op sommige gebieden zoals onderzoek en technologische ontwikkeling (OTO), internationale betrekkingen en milieubescherming. Alle deelnemers aan het debat verheugden zich over de mogelijkheid om over de talrijke belangrijke vragen die door het Groenboek aan de orde zijn gesteld, te blijven meepraten.
21. Tot besluit kan worden gesteld dat het debat naar aanleiding van het Groenboek het bestaan heeft aangetoond van een grote verscheidenheid aan meningen en opvattingen met betrekking tot punten zoals de rangorde van de basisdoelstellingen, de intensiteit van de Gemeenschapsinterventie op de energiemarkt en, in het bijzonder, de te gebruiken middelen en instrumenten. De conclusie hieruit moet zijn, dat het onmogelijk is iedereen over de gehele linie tevreden te stellen en dat er noodgedwongen keuzes zullen moeten worden gemaakt. In het algemeen echter, hebben het debat naar aanleiding van het Groenboek en de talrijke bijdragen vanuit alle hoeken, de Commissie een waardevolle input bezorgd voor de redactie van dit Witboek, met name waar het gaat om de strategie voor het energiebeleid en de maatregelen die nodig zijn om deze strategie ten uitvoer te brengen.

II. DE ALGEMENE CONTEXT

22. Bij het vaststellen van de doelstellingen van het energiebeleid mag de economische en politieke context in de Gemeenschap niet uit het oog worden verloren. De belangrijkste actoren binnen dit geheel zijn vanzelfsprekend de ondernemingen, die behoefte hebben aan een doordacht juridisch en fiscaal kader dat investeringen en innovatie aanmoedigt en hen voldoende vrijheid van handelen garandeert. De huidige context kan worden omschreven aan de hand van de volgende vier hoofdelementen:

⁽⁶⁾ Advies ESC 804/95 van 5 juli 1995.

⁽⁷⁾ Advies CvdR 241/95.

⁽⁸⁾ Deze bijdragen worden door de diensten van de Commissie (DG XVII) ter inzage gehouden.

- externe dimensie - mondiale integratie van de markten;
- toenemende aandacht voor het milieu;
- technologische ontwikkeling;
- institutionele bevoegdheden van de Gemeenschap.

2.1 De externe dimensie - mondiale vervlechting van de markten

23. De meest constante trend in de wereldeconomie van de voorbije decennia is de mondiale vervlechting van de markten, waardoor het belang van de regionale markten, en hun kenmerken op het gebied van consumentengedrag en -behoeften, sterk vermindert. Voor deze mondialisering zijn diverse oorzaken aan te wijzen, waaronder de ingrijpende ontwikkelingen van de communicatie- en verkeerstechnieken en de technologische vooruitgang als voornaamste. Eén van de belangrijkste gevolgen hiervan is de voortdurend feller wordende wereldwijde concurrentiestrijd.
24. De gehele communautaire economie heeft in toenemende mate met dit proces te maken en ook tot dusver gevrijwaarde sectoren, zoals de energiesector, blijven niet langer buiten schot. De mondialisering van de energiemarkten wordt in de hand gewerkt door de vitale strategische belangen die bij het energiebeleid op het spel staan, zoals de continuïteit van de voorziening, en door het sterk internationale karakter van de handel in energieprodukten als gevolg van het feit dat de markten zich vaak op een andere plaats dan de voorraden bevinden.
25. Het proces van mondialisering van de energiesector wordt versterkt door recente politieke ontwikkelingen, met name in de landen van Midden- en Oost-Europa en de Gemeenschap van Onafhankelijke Staten (GOS). Op economisch gebied hield de ondertekening van de overeenkomst betreffende de Wereldhandelsorganisatie (WTO) een duidelijk engagement in van de economische grootmachten om de handel te liberaliseren en een handelspolitiek te voeren in overeenstemming met de beginselen van de vrije markt. Van grote betekenis was voorts de ondertekening van het "Energiehandvest" en de daarmee gepaard gaande verbintenis om de handel en de investeringen in de energiesector vrij te maken.
26. Bij de vaststelling van nieuwe richtsnoeren voor het energie moet integraal rekening worden gehouden met de mondialisering en het "one world"-principe. Betere relaties met derde landen en de ontwikkeling van een internationaal energieoverleg dienen centraal te staan, a fortiori omdat sommige van de handelspartners met politieke instabiliteit kampen, maar nog belangrijker is het dat ervoor wordt gezorgd dat het Europese bedrijfsleven, met inbegrip van de energiebranche, structureel en technologisch klaar is om de fellere concurrentiestrijd aan te gaan en de door de mondialisering geboden kansen te benutten. De sterke economische groei die voor sommige ontwikkelingslanden wordt voorspeld en de nog sterkere toename van het energiegebruik zullen ingrijpende veranderingen teweegbrengen en nieuwe mogelijkheden creëren. Het positieve hiervan is, dat de communautaire energiebedrijven die als gevolg van de totstandkoming van een interne energiemarkt concurrerender zijn geworden, normaliter in een goede positie moeten verkeren om van deze nieuwe omstandigheden te profiteren.

2.2 De zorg voor het milieu

27. Aangezien alles wat op energiegebied wordt ondernomen - ongeacht of dit op lokaal, regionaal of mondiaal niveau is - op de ene of de andere manier het milieu raakt, dient de energiesector een onderdeel te zijn van elk milieubeleid. Het integreren van de milieucomponent is, naast het eerbiedigen van de diverse internationale milieuovereenkomsten die de Gemeenschap heeft ondertekend, één van de hoofddoelstellingen van het energiebeleid. Een dergelijke geïntegreerde aanpak draagt bij aan de totstandbrenging van duurzame ontwikkeling.
28. De toename van de emissies van CO₂ en andere broeikasgassen door de mens is op wereldschaal een bron van bezorgheid vanwege het risico op een algemene opwarming van de aarde en een onomkeerbare klimaatsverandering. De problemen die zich op lokaal vlak voordoen met betrekking tot lozingen, afvalstoffen, lawaai, horizon- en luchtvervuiling- en de consequenties ervan voor het milieu en de volksgezondheid-, krijgen, omdat ze tastbaarder en beter beheersbaar zijn dan de internationale milieuproblemen, gewoonlijk meer aandacht en worden doortastender aangepakt. Alle milieuvraagstukken, ook die welke minder direct waarneembaar zijn zoals de opwarming van de aarde, vergen echter dat met toenemende ijver naar acceptabele oplossingen wordt gezocht. Daarbij mag niet worden vergeten dat milieuproblemen een complex aan factoren omvatten en dat het milieu niet gebaat is bij acties die één specifiek aspect verhelpen, de bestaande problemen verergeren of er zelfs nieuwe teweegbrengen en per saldo meer kwaad dan goed doen.
29. Om deze uitdagingen met succes aan te gaan, is een intensieve coördinatie en integratie vereist. De bestaande regionale, nationale, communautaire en internationale maatregelen in de energieproducerende en in de energiegebruikende sectoren moeten naar behoren worden toegepast. Het verzoenen van de eisen op energie- en op milieugebied moet permanent plaatsvinden tegen de achtergrond van duurzame ontwikkeling; in het bijzonder kan nog heel wat worden gedaan om de aspecten concurrentievermogen, werkgelegenheid en milieu nauwer met elkaar te integreren. Het liberaliseringsproces van de energiemarkten in de Gemeenschap verhoogt echter de behoefte aan een hoog niveau van milieubescherming, zoals door het Verdrag wordt voorgeschreven. Onder die omstandigheden kan de totstandbrenging van de interne markt voor energie een belangrijk vehikel zijn om het bereiken van milieudoelstellingen te bewerkstelligen en te reageren op de publieke zorg over het milieu.

2.3 Technologie

30. Technologie, en met name de ontwikkeling van nieuwe technologieën, zal een belangrijke factor zijn voor het concurrentievermogen en uiteindelijk voor de arbeidsmarkt. Bovendien draagt zij bij tot het bereiken van andere beleidsdoelstellingen, in het bijzonder de continuïteit van de voorziening, doordat zij de ontsluiting van endogene - met inbegrip van hernieuwbare - energiebronnen vergemakkelijkt, de balans tussen de verschillende brandstoffen helpt verbeteren en een efficiënter en zuiniger gebruik mogelijk maakt. Technologie kan voorts remedies aandragen voor sommige van de grote milieuproblemen waarmee niet alleen de Gemeenschap maar de gehele wereld wordt geconfronteerd. Alhoewel technologische ontwikkeling over het algemeen een sterk marktgericht karakter heeft, is het van vitaal belang dat er wordt gezorgd voor een OTO-basis en kanalen waarlangs ontwikkelingen naar de markt kunnen worden gebracht. Ondernemingen hebben niet altijd de middelen of de bereidheid om het risico te lopen

dat met de toepassing van geavanceerde technologieën gepaard gaat. Vandaar dat overheidssteun voor OTO essentieel is. Gelet op de internationale concurrentiecontext, waarin OTO een belangrijk wapen is, moet de Gemeenschap haar inspanningen op het gebied van research en technologische ontwikkeling op peil houden om haar technologische basis, en derhalve de ondernemingen, te behouden en te versterken. Samenvattend kan worden gesteld dat de technologische basis van de Gemeenschap, waarvan de energietechnologie en de vitale ontsluitingstechnologieën - met name geavanceerde informatietechnologie - deel uitmaken, determinerend is voor de industriële kracht, voor het vermogen van de economie om concurrerend te zijn en te groeien en voor het nakomen van de verplichtingen op milieugebied, met andere woorden voor de ontwikkeling en de tenuitvoerlegging van het energiebeleid. In het kader van het energiebeleid moet hiermee rekening worden gehouden.

2.4 De institutionele bevoegdheden van de Gemeenschap

31. Een laatste belangrijk element is de vaststelling van de rol van de Gemeenschappen, de Lid-Staten, de regio's en de lokale besturen. Men is het erover eens dat proportionaliteit moet prevaleren en dat, conform de tendens naar deregulering, het optreden van de regelgevers beperkt moet blijven tot het strikt noodzakelijke en tot situaties waarin het bewerkstelligen van de nodige aanpassingen niet aan de markt zelf kan worden overgelaten. Deze algemene beginselen gelden voor alle bestuursniveaus, met inbegrip uiteraard van het communautaire. In het licht van de grote doelstellingen van de Gemeenschap, onder andere het liberaliseren van de markten en het bestrijden van protectionistische nationale reflexen, zou het onverstandig zijn een interventionistisch beleid op communautaire schaal voor te stellen.
32. Een bepaalde mate van regelgeving, om de marktkrachten waar nodig te corrigeren en het nakomen van bepaalde afspraken te garanderen, is noodzakelijk als men alle beleidsdoelstellingen, in het bijzonder de totstandbrenging van de interne energiemarkt, wil bereiken. Het nastreven van een marktgerichte politiek heeft sterke druk met zich meegebracht om onnodige regelgeving, die tot extra kosten leidt en de concurrentie bemoeilijkt, terug te draaien of te schrappen. De gedachte achter deregulering is, dat het laten spelen van het marktmechanisme op tal van gebieden de beste methode is voor een optimale benutting van de aanwezige hulpbronnen. De Commissie erkent dat een consequente en doorzichtige aanpak bij het voorstellen van wetgeving noodzakelijk is, alsmede dat het effect van voorgestelde maatregelen beperkt moet blijven tot de situaties waarvoor zij uitdrukkelijk zijn bedoeld. Dit zijn de voornaamste aanbevelingen van een groep van onafhankelijke deskundigen die door de Commissie, met het oog op het verbeteren van het concurrentievermogen en de arbeidsmarktsituatie, in het leven is geroepen om te onderzoeken hoe de communautaire en nationale wetgevingen eenvoudiger en lichter kunnen worden gemaakt⁽⁹⁾.
33. Alhoewel het "acquis communautaire" op energiegebied niet omvangrijk is, zijn er toch bepaalde wettelijke regelingen die wellicht voorbijgestreefd en overbodig zijn. De Commissie heeft daarom onlangs een rapport gepubliceerd waarin de wetgeving met betrekking tot de aardoliesector en energie-efficiëntie wordt doorgelicht⁽¹⁰⁾. Voorts gelden

⁽⁹⁾ Doc. COM(95) 288def. van 21 juni 1995 - Rapport van de Groep van onafhankelijke deskundigen inzake de vereenvoudiging van wettelijke en administratieve regelingen.

⁽¹⁰⁾ Doc. COM(95) 391def. van 26 juli 1995 - Verslag inzake een herziening van de communautaire

ook op energiegebied de regels dat voor alle nieuw voorgestelde wetgeving een kosten-batenanalyse en een analyse van de gevolgen voor het bedrijfsleven moeten worden gemaakt.

34. De Gemeenschap heeft momenteel op grond van de Verdragen een aantal duidelijk afgebakende bevoegdheden, voor de uitoefening waarvan regels en procedures zijn vastgesteld die voor elk van de drie Verdragen verschillend zijn. Wat betreft de overige gebieden van het energiebeleid dient de verdeling van de bevoegdheden over de verschillende niveaus evenwel nauwkeuriger te worden vastgesteld. Het is aan de Commissie erop toe te zien dat de toegewezen taken volledig worden vervuld met inachtneming van het subsidiariteitsbeginsel, overeenkomstig artikel 3B van het VEU⁽¹¹⁾. Het optreden van de Gemeenschap moet geconcentreerd worden op de gebieden waar het voor een toegevoegde waarde zorgt of waar de bestaande nationale energiewetgevingen handelsbelemmeringen of andere marktdistorsies opwerpen, die het bereiken van de overeengekomen energiedoelstellingen in de weg staan.
35. Naar het voorbeeld van de economische integratie van de Lid-Staten via de interne markt, zou het energiebeleid een proces van samenwerking op communautaire schaal voor het verwezenlijken van gemeenschappelijke doelstellingen in de hand moeten werken. Dit proces zal vertrekken van het bestaande beleid in de onderscheiden Lid-Staten en gericht zijn, niet op het harmoniseren van de verhouding tussen de verschillende energiebronnen, maar wel op het vermijden van ontwikkelingen die nadelig zijn voor de werking van de interne markt. Voor een doeltreffend verloop van dit proces is het noodzakelijk dat duidelijke doelstellingen en een strategie om deze te bereiken worden vastgesteld. Tevens is er behoefte aan meer overleg en samenwerking, en aan een gezamenlijke analyse van de situatie op energiegebied om te garanderen dat de verschillende nationale beleidsmaatregelen de gemeenschappelijke inspanningen niet doorkruisen.

III. ACTUELE EN TOEKOMSTIGE ENERGIETRENDS

36. De besluitvorming met betrekking tot het energiebeleid moet gebaseerd zijn op een gezamenlijke analyse van de situatie op energiegebied en van de mogelijke ontwikkelingen. Daarom is tegelijk met de opstelling van Witboek een dergelijke analyse verricht in samenwerking met de nationale administraties, het bedrijfsleven en de wetenschap. Eén van de uitgangspunten van de hierna toegelichte analyse is, dat de energiebeleidsmaatregelen tot stand zullen komen binnen het kader van een sterker geïntegreerde Gemeenschap die, tegen de achtergrond van grotere internationale samenwerking en eensgezindheid, succesvol is op het gebied van de kwaliteit van het leefmilieu en de economische groei.

wetgeving op energiegebied.

⁽¹¹⁾ SEC(92)1990 van 27 oktober 1992 - Het subsidiariteitsbeginsel.

3.1 Vooruitzichten en verwachtingen

37. De omvangrijke studies⁽¹²⁾ van de Commissie leveren een waaier aan mogelijke toekomstscenario's op. Hieruit kunnen de volgende fundamentele ontwikkelingen, met gevolgen voor het communautaire beleid, worden gelicht:

- Europa zal meer nog dan nu afhankelijk zijn van ingevoerde energie;
- aardgas zal binnen de brandstoffenmix met aardolie concurreren als voornaamste bron;
- de Europese consumenten zullen in toenemende mate afhankelijk zijn van netgebonden energie;
- de definitieve samenstelling van de brandstoffenmix ligt nog verre van vast. De intensiteit waarmee de problematiek van de klimaatverandering wordt aangepakt, de gevolgen van technologische ontwikkelingen en het feit dat sommige hernieuwbare energiebronnen op het punt staan economisch rendabel te worden, zullen van doorslaggevend belang zijn.

3.2 De internationale context

38. De ontwikkelingen op energiegebied in de Gemeenschap worden in toenemende mate beïnvloed door wat er elders in de wereld gebeurt. Het energiegebruik in de wereld groeit jaarlijks nog met gemiddeld 2%, wat twee keer zoveel is als in de Gemeenschap, en in sommige nieuwe economische machten met 6% en meer. In absolute cijfers is de toename per inwoner evenwel nog steeds groter in de geïndustrialiseerde landen. Deze stijging van het energiegebruik in niet-OESO-landen leidt tot aanzienlijke veranderingen op de energiemarkten in Zuidoost-Azië, met potentiële gevolgen voor de gehele wereld, en in de traditionele patronen van de energiestromen vanuit de energie-exporterende landen.

3.3 Vraag en aanbod op wereldschaal

39. De verwachting is dat het energiegebruik op wereldschaal zal toenemen van 8,5 miljard ton aardolie-equivalent (toe) nu tot 13 miljard toe in 2020. Niettegenstaande dat de vraag overal stijgt, is het onwaarschijnlijk dat de materiële beschikbaarheid van energie in de nabije toekomst een probleem vormt. De bezorgdheid die er enige tijd geleden heerste omtrent de omvang van de oliereserves is minder geworden door het tempo van de technologische ontwikkelingen op het gebied van exploratie en winning. Men neemt nu aan dat aardolie en bijgevolg alle energiebronnen - periodes van prijsschommelingen daargelaten - betaalbaar zullen blijven. Vele van de omvangrijke vaste-brandstofreserves die de wereld telt, kunnen tegen aanzienlijk lagere kosten dan de andere grote primaire-energiebronnen worden gecommercialiseerd, wat betekent dat, op wereldschaal, het aandeel van steenkool in de energievoorziening wellicht gelijk zal blijven vanwege het inherente prijsvoordeel. Op middellange termijn zal aardgas de snelste opmars kennen. In de geïndustrialiseerde wereld zal het wegens de milieuvoordelen en de lagere

⁽¹²⁾ SEC(95) 2283 "European Energy to 2020: A Scenario Approach", Commission Services Working Paper. December 1995.

uitrustingskosten de eerste keuze worden in de sectoren buiten transport en met name in de elektriciteitsproductie. Het toekomstige aandeel van kernenergie in de mondiale primaire-energieproductie is afhankelijk van de te nemen beslissingen in nationale programma's; de groeivoorzichten op dit gebied zijn evenwel aanzienlijk wat Azië betreft.

3.4 Vraag en aanbod in de Gemeenschap

40. De energievraag zal in de Gemeenschap, vergeleken met sommige andere regio's, gestaag toenemen. Het groeipercentage van het bruto intern gebruik wordt geraamd op iets minder dan 1% per jaar. De vraag zal zich ongeveer op het huidige peil handhaven in de industriële sectoren en lichtjes teruglopen wat betreft de tertiaire sector en de gezinnen. De groei van het vervoer zal zich voortzetten, zodat het energiegebruik hier zal stijgen ondanks het inzetten van zuinigere voertuigen.
41. De grootste vraagtoename in volume mag worden verwacht voor aardgas. Het zal hierbij minstens om een verdubbeling gaan, hoofdzakelijk voor de opwekking van elektriciteit. Gasgestookte centrales, waarvan het merendeel centrales voor gecombineerde elektriciteits- en warmteproductie, zouden tot zelfs de helft van de totale capaciteit van thermische centrales kunnen gaan uitmaken. Daarentegen zal het marktaandeel van steenkool en kernenergie naar verwachting teruglopen. Er is een tendens naar decentralisering van de elektriciteitsproductie waarneembaar en de prognose is dat de marginale kosten van die productie iets zullen dalen. Om aan de vraag van de elektriciteitscentrales te kunnen voldoen, zal een verdubbeling van de gasleidings- en LNG-capaciteit nodig zijn. Wat de vraag naar zware aardolieproducten betreft, is een bescheiden stijging waarschijnlijk, hetgeen aangeeft dat dit segment het voor verdere groei uitsluitend van de transportsector moet hebben.
42. Uitgedrukt in marktaandelen, is de overheersende trend in Europa de opmars van elektriciteit en gas. Warmte afkomstig van gedecentraliseerde gecombineerde centrales en hernieuwbare energiebronnen, met name biomassa, biobrandstoffen en wind, zouden aanzienlijk progressie kunnen maken en het aandeel van aardolie onder druk kunnen zetten, al zal deze met circa 42% het grootste deel van de markt behouden. Vaste brandstoffen blijven belangrijk voor de thermale elektriciteitscentrales en kunnen wellicht ruim één derde van die markt houden tegen 2020. Het aandeel van elektriciteit uit hernieuwbare energiebronnen en afvalstoffen zal aanzienlijk groeien.

3.5 Milieu en technologie

43. Aan een wezenlijk deel van de nieuwe technologische ontwikkeling zullen milieuoverwegingen ten grondslag liggen. Verwacht wordt dat het belang van hernieuwbare energiebronnen tegen 2020 aanzienlijk zal toenemen. De energie-intensiteit zal blijven verbeteren als gevolg van nieuwe investeringen in zuinigere technologieën en de introductie van andere vraagbeheersingsmethoden. Wat de aanbodzijde betreft, zouden de verbeteringen inzake energie-efficiëntie met name aanzienlijk kunnen zijn in de elektriciteitsproductie, terwijl door verbeterde exploratie- en winningstechnieken "nieuwe" olie- en gasreserves toegankelijk zullen worden.
44. Zonder krachtige beleidsmaatregelen zal het toenemende energiegebruik ertoe leiden dat de CO₂-emissies in de Gemeenschap de komende 25 jaar tot ver boven het peil van 1990 stijgen. Alle sectoren zouden aanzienlijke hoeveelheden CO₂ de lucht blijven insturen.

Het aandeel in de totale uitstoot bedraagt 22% voor de tertiaire sector en de gezinnen, 18% voor de industrie, 28% voor de transportsector en 32 % voor de elektriciteitssector. Deze ontwikkeling van de CO₂-emissies is onverenigbaar met de internationale verbintenissen van de Gemeenschap. Om de uitstoot van de elektriciteitssector substantieel te verminderen, zou een drastische omschakeling op niet-fossiele brandstoffen, zoals kernenergie en hernieuwbare energiebronnen, nodig zijn. Door een dergelijke koerswijziging zouden de emissies met één derde kunnen worden gedrukt tot onder het peil van 1990 en zou het aandeel van de elektriciteitssector in het totaal dalen tot 22%.

3.6 Binnenlandse productie en invoerafhankelijkheid

45. Het ziet ernaar uit dat de communautaire energieproductie zal afnemen, mogelijkerwijs met één vijfde tegen het jaar 2020. Alhoewel dit proces door de technologische vooruitgang kan worden afgeremd, zou de combinatie van toenemend energiegebruik en dalende binnenlandse productie resulteren in een grotere afhankelijkheid van derde landen. Hierdoor zou de invoerafhankelijkheid, die momenteel bijna de helft van het brutoverbruik betreft, tegen 2020 kunnen oplopen tot twee derden. De afhankelijkheid van ingevoerd aardgas neemt het sterkst toe als gevolg van de snel stijgende vraag. Dit gas zal voor een groot deel afkomstig zijn uit Noorwegen, dat een partner van de Gemeenschap is in het kader van de EER. De afhankelijkheid van geïmporteerde steenkool zou eveneens kunnen vergroten wegens het teruglopen van de binnenlandse productie. De Gemeenschap is thans al in sterke mate afhankelijk van de invoer van aardolie.

IV. STRATEGIE VOOR DE UITVOERING VAN HET ENERGIEBELEID

4.1 Inleiding

46. Het energiebeleid heeft met de communautaire maatregelen op andere beleidsterreinen gemeen dat het uiteindelijk zal worden beoordeeld volgens het criterium van de bijdrage tot het bereiken van de hoofddoelstellingen van de Verdragen, zijnde integratie van de markten, duurzame economische groei, meer werkgelegenheid en een hoge levensstandaard voor de burgers. Wat specifiek de energiesector betreft, worden de doelstellingen van:

- concurrentievermogen;
- betrouwbaarheid van de voorziening en;
- milieuzorg;

beschouwd als de meest relevante. Aan de toekomstige energiemaatregelen mag de eis worden gesteld dat zij op enigerlei wijze bijdragen aan het verwezenlijken van ten minste twee, zo niet alle drie de doelstellingen, ook al kunnen zich hierbij tegenstrijdigheden manifesteren. In het kader van een evenwichtig energiebeleid moet, overal waar zulks mogelijk is, worden gestreefd naar het verzoenen van deze doelstellingen. De Gemeenschap beschikt wat dit betreft over een solide werkbasis, aangezien heel wat maatregelen op energiegebied aan elk van de drie voornoemde doelstellingen

beantwoorden. Eén van de prioriteiten voor de toekomst is deze beginselvastheid in een lange-termijnperspectief aan te houden en waar mogelijk te versterken.

47. Soms zal niet aan alle doelstellingen hetzelfde gewicht kunnen worden toegekend en zullen er keuzes moeten worden gemaakt. Ook al zijn urgente maatregelen ter waarborging van de continuïteit van de energievoorziening momenteel niet direct een noodzaak, toch dwingen de toenemende energie-afhankelijkheid en de mogelijkheid van economische schokken als gevolg van energieprijsstijgingen de Gemeenschap ertoe waakzaam te blijven en deze cruciale doelstelling van het energiebeleid in een lange-termijnoptiek te benaderen. In het verleden werd het gehele energiebeleid in Europa opgehangen aan één soort brandstof, i.e. aanvankelijk steenkool en vervolgens aardolie. De ervaring heeft geleerd dat zulks in een crisissituatie tot ernstige problemen kan leiden. De positie van de Gemeenschap is momenteel een stuk comfortabeler als gevolg van de diversificatie van de energiebronnen, maar toch ook weer niet helemaal onaantastbaar wegens de voortdurend sterker wordende afhankelijkheid van ingevoerde brandstoffen. De Gemeenschap kan haar positie nog verder verstevigen door middel van kernenergie of - op lange termijn - innovatie, bijvoorbeeld de toepassing van hernieuwbare energiebronnen of schone vaste-brandstoftechnologieën, waardoor terzelfder tijd verder zou worden gediversifieerd.
48. De doelstellingen van een zo goed mogelijke concurrentiepositie en milieuzorg zijn het meest gebaat bij een gezamenlijke, complementaire aanpak. De energiesector kan, nu hij onder invloed van de voortschrijdende integratie van de markten meer en meer aan de krachten van de vrije mededinging wordt blootgesteld, een significante bijdrage leveren aan de algemene concurrentiepositie van de Gemeenschap. Gelet op de huidige economische situatie en de uitdagingen waarmee de Gemeenschap op de wereldmarkten wordt geconfronteerd, is deze doelstelling van het allergrootste belang. Geavanceerde economieën kenmerken zich onder andere door een sterke vraag naar collectieve goederen, zoals een schoon milieu, wat bij een adequaat beleid leidt tot de ontwikkeling van energietechnologieën die een stuk minder belastend voor het milieu zijn dan de conventionele. In de gegeven context moeten de milieudoelstellingen kunnen worden gehaald via maatregelen die het concurrentievermogen van het bedrijfsleven niet schaden en moeten geïntegreerde energie-/milieutechnologieën worden geprefereerd boven los van elkaar staande oplossingen. Op langere termijn zou binnen een gemeenschappelijk kader en in samenwerking met andere geïndustrialiseerde landen een optimale aanpak kunnen worden ontwikkeld waarin met alle kosten en baten rekening wordt gehouden.
49. Zonder afbreuk te doen aan het prioritaire karakter van de in punt 46 genoemde doelstellingen, mogen ook andere dimensies, en met name de economische en sociale samenhang, niet worden verwaarloosd. De verscherping van de concurrentie op de markten mag niet ten koste gaan van de sociale functie, gezien het belang van energie voor de kwaliteit van het leven en voor het creëren van arbeidsplaatsen. Het is namelijk ook een essentiële doelstelling van de Gemeenschap de solidariteit en de samenhang tussen de regio's te bevorderen, en tal van maatregelen om de economische kloof tussen de rijkere en de armere gebieden te verkleinen, zijn daarvan het bewijs. Een gemeenschappelijk energiebeleid kan hieraan in belangrijke mate bijdragen door de totstandbrenging van energie-infrastructuur die de voorziening van perifere, minder ontwikkelde regio's van de Gemeenschap met energieprodukten vergemakkelijkt, en door de betrokken regio's te helpen hun eigen energieproductiecapaciteit te vergroten. Tevens dient de Gemeenschap de energieconsumenten via hun lokale autoriteiten te bewegen tot een actievere rol.

50. In het kader van de energiebeleidsstrategie dienen met het oog op het bereiken van de in dit Witboek uiteengezette doelstellingen alle actuele bevoegdheden van de Gemeenschappen te worden benut. Het Verdrag betreffende Europese Unie biedt de mogelijkheid maatregelen op energiegebied te nemen en refereert in de artikelen 3 en 129 B ook aan het energievraagstuk, maar bevat geen bepalingen die expliciet specifieke energiebevoegdheden toekennen. De EGKS- en Euratom-verdragen voorzien daarentegen wel uitdrukkelijk in specifieke beleidsmaatregelen op energiegebied.

4.2 Integratie van de markt

4.2.1 *Het algemene kader*

51. Een algemeen beleidskader dat een doelmatige werking van de interne energiemarkt garandeert, kan naar alle marktdeelnemers de signalen van stabiliteit en lange-termijndenken uitzenden die zij nodig hebben om te investeren. Bij de vaststelling van dat kader dient rekening te worden gehouden met de marktstructuren en de situaties op het gebied van vraag en aanbod in de verschillende Lid-Staten, ten einde deze onderling beter op elkaar af te stemmen en marktbelemmeringen te voorkomen.

4.2.2 *De interne energiemarkt*

52. De allereerste doelstelling is de liberalisering van de interne markt voor elektriciteit en aardgas. De verwezenlijking daarvan is essentieel voor de ontwikkeling van een algemene beleidsstrategie voor de energiesector die de werking van de geïntegreerde markt moet vergemakkelijken. Gemeenschappelijke doelstellingen voor de energievoorziening, de bevordering van nieuwe, efficiëntere technologieën en de financiële ondersteuning daarvan zijn maar gerechtvaardigd als een doeltreffende werking van de Europese markt kan garanderen dat de resultaten van die communautaire inspanningen ten goede komen aan een wezenlijk deel van de Europese consumenten. Zodra een adequaat wettelijk kader voor de liberalisering tot stand is gebracht, zal de Gemeenschap effectief actie kunnen gaan ondernemen om de nakoming van de door de Verdragen opgelegde verplichtingen te waarborgen.
53. De Verdragen en het afgeleide recht scheppen een aantal verplichtingen ten aanzien van de vrijheid van vestiging, het vrije verkeer van goederen, de doorzichtigheid van de markten en het doelmatig gebruik van energie. Het is de taak van de Commissie erop toe te zien dat deze verplichtingen effectief en zo doorzichtig mogelijk worden nagekomen. Daartoe zullen sommige bestaande maatregelen verder worden toegepast en zullen andere worden ontwikkeld. Het betreft:
- de toepassing van het Verdrag en het toezicht op de efficiënte werking van de interne markt;
 - de publikatie van de jaarverslagen over de werking van de interne markt om de wijze van toepassing van de Gemeenschapswetgeving doorzichtig te maken;
 - de publikatie door de Commissie van de uitvoeringsmaatregelen van de Lid-Staten om de toepassing van de Gemeenschapswetgeving te bevorderen;

- de voortzetting van de codificatie-, consoliderings- en herzieningswerkzaamheden waarmee in 1995 is begonnen (Verordening 1056/72 en andere energiebepalingen) en de doorlichting van de bestaande wetgeving.

54. Daarnaast zullen energieproducten aan bepaalde kwaliteits- en veiligheidseisen moeten voldoen. De Commissie heeft, in nauwe samenwerking met de industrie en de administraties, reeds heel wat problemen geïdentificeerd die voortvloeien uit onderlinge verschillen tussen de wetgevingen en het hanteren van uiteenlopende normen, doch nog er reesteren nog enkele. Om ook aan deze resterende problemen iets te doen, zal de Commissie het bedrijfsleven raadplegen om te onderzoeken waar aanvullende normen nodig zijn. Zodra dit werk klaar is, zullen de Europese normalisatie-instituten (CEN/CENELEC) zo spoedig mogelijk adequate normen moeten uitwerken.
55. Technische voorschriften zijn een uitstekend middel om energie-efficiëntie te bevorderen, vooral waar het gaat om elektrische apparaten voor huishoudelijk of industrieel gebruik. Ten behoeve van deze doelstelling hebben sommige Lid-Staten op nationaal vlak technische voorschriften uitgevaardigd die, in de gevallen waarin het beginsel van wederzijdse erkenning niet is toegepast, het vrije verkeer van goederen nadelig hebben beïnvloed. Overeenkomstig artikel 7 A dient de Gemeenschap het nodige te doen om dergelijke situaties op te heffen. In het kader van de Gemeenschap zal bij het uitwerken van voorstellen ook aandacht moeten worden geschonken aan het bevorderen van innovatie. De Commissie zal in de loop van 1996 voorstellen indienen om ervoor te zorgen dat energie-efficiëntie één van de fundamentele voorschriften wordt, en als uitgangspunt voor opdrachten aan de Europese normalisatie-instituten dient⁽¹³⁾, in nieuwe en bestaande harmonisatierichtlijnen voor energiegebruikende apparatuur. Deze werkwijze zou de rechtmatige doelstellingen van energie-efficiëntie en eliminatie van handelsbelemmeringen met elkaar moeten verzoenen, en de industrie de nodige flexibiliteit moeten laten om te innoveren.
56. Met het oog op de identificatie van de gebieden die aanvullende normalisatie behoeven en een betere onderlinge afstemming van de werkzaamheden van de Europese normalisatie-organisaties in de energiesector, zal de Commissie aan de Europese normalisatie-instituten voorstellen een werkgroep op te richten die de bijdrage van de Europese normen aan met name het bevorderen van energie-efficiëntie, hernieuwbare energiebronnen en energietransport moet evalueren.

4.2.3 *Gelijke mededingingsvoorwaarden*

57. De economische operatoren zullen maar het volste vertrouwen in de interne energiemarkt en in de toepassing van de marktbeginselen hebben als de mededingingsbepalingen van de Verdragen op een doorzichtige en consequente manier worden toegepast. De Commissie heeft voor de toekenning van overheidssteun op milieugronden richtsnoeren opgesteld die ook slaan op de steun om energie-efficiëntie en hernieuwbare energiebronnen te bevorderen. Deze richtsnoeren voorzien in de mogelijkheid gunstiger drempelwaarden vast te stellen voor duurzame energiebronnen. In het kader van de herziening van deze richtsnoeren zal de Commissie onderzoeken welke aanpassingen ten gunste van deze energiebronnen eventueel nodig zijn en welke bijdrage zij aan de doelstellingen van het energiebeleid leveren.

⁽¹³⁾ COM(95) 412 - "Over een ruimer gebruik van normalisatie bij het communautaire beleid".

58. Wat betreft de toegestane specifieke steunregelingen, zoals die ten gunste van de steenkoolsector in sommige Lid-Staten (Beschikking 3692/93/EGKS), is het van belang dat aan de door de Gemeenschap gestelde voorwaarden, zijnde het geleidelijk terugschroeven van de steun en doorzichtigheid, wordt voldaan. Voor kolen is het de bedoeling dat op middellange termijn de produktiekosten in de Gemeenschap, met de steenkoolprijzen op de internationale markten als richtpunt, worden gedrukt, zodat de economische overlevingskansen van de industrie verder blijven toenemen.
59. In de interne energiemarkt moeten de mededingingsregels worden geëerbiedigd. Met het toestaan van uitzonderingen op deze algemene regel moet restrictief worden omgesprongen om onnodige concurrentiedistorsies te vermijden. Met name in de energiesector, waar aan de ondernemingen openbare-dienstverplichtingen zijn opgelegd om de consumentenbelangen te beschermen, zal het van het allergrootste belang zijn dat de mededingingsregels op een volslagen doorzichtige manier worden toegepast. Zonder vooruit te lopen op de uitkomst van de onderhandelingen die momenteel met betrekking tot de interne gas- en elektriciteitsmarkt worden gevoerd, zal men zich in de toekomst moeten bezinnen op de vraag of er algemene toetsingscriteria moeten worden vastgesteld voor de gevallen waarin de toepassing van de mededingingsregels van het Verdrag de nakoming van die openbare-dienstverplichtingen in de weg staat, ten einde te waarborgen dat de betreffende regels op een coherente en voorspelbare manier worden toegepast.
60. Een analyse van de ontwikkeling van vraag en aanbod heeft aangetoond dat op alle energiebronnen - fossiele en niet-fossiele, met inbegrip van kernenergie - een beroep zal moeten worden gedaan om de stijgende energievraag in de Gemeenschap op te vangen. Ten aanzien van de mededinging betekent dit, dat alle vormen van energie in de markt een eerlijke kans moeten krijgen. De energieprijzen, vooral die van elektriciteit, mogen niet als parafiscaal instrument worden gebruikt om deze of gene vorm te begunstigen, want dat komt neer op concurrentievervalsing, tenzij de betrokken maatregelen een weerspiegeling zijn van externe factoren. Desondanks kan het nodig zijn sommige vormen, zoals duurzame energiebronnen, in een eerste fase via specifieke programma's of subsidies te helpen de weg naar de markt te vinden. Dergelijke steun moet op een zodanige wijze worden georganiseerd dat de vrije mededinging er minimaal door wordt gehinderd. Het is mogelijk dat daarvoor het ontwikkelen van nieuwe beleidsinstrumenten moet worden overwogen.
61. De accijns op minerale oliën, die een belangrijke bron van overheidsinkomsten vormen, varieert sterk van de ene Lid-Staat tot de andere. Er zijn op Gemeenschapsniveau geen vergelijkbare heffingen ingevoerd voor andere energieprodukten. De Commissie zal onderzoeken of het noodzakelijk is de accijns zoals die voor minerale oliën bestaat, ook toe te passen op concurrerende energieprodukten. Dit dient met de grootste omzichtigheid te gebeuren, rekening houdende met het feit dat geen uniforme prijsstellingslogica wordt aangehouden voor de verschillende energiebronnen ("cost plus" of marktwaaarde) en dat brandstoffen voor gelijke doeleinden in sommige gevallen een ongelijke behandeling krijgen. Te vermelden is, dat sommige Lid-Staten op eigen initiatief en in overeenstemming met de bestaande Gemeenschapswetgeving een belasting op concurrerende produkten zoals aardgas en steenkool hebben ingevoerd.
62. Er bestaat een procedure op grond waarvan de vastgestelde minimumaccijnstarieven voor olie kunnen worden herzien om de werking van de interne markt te verbeteren. Het verschil tussen de minimumpercentages en de daadwerkelijk door de overheid geheven accijnzen is momenteel echter zo groot, vooral wat de motorbrandstoffen betreft, dat

alleen een substantiële aanpassing van de minimumpercentages de markt kan beïnvloeden of de convergentie van de accijnstarieven kan bevorderen. Gezien vanuit een energieoptiek, zal het opheffen van de distorsies die het gevolg zijn van de afstand tussen de verschillende nationale tarieven, zeker aan de orde moeten komen in het kader van een bezinning over een toekomstig belastingstelsel voor energieprodukten. Met betrekking tot de gezinnen geldt dat olieprodukten voor verwarmingsdoeleinden gewoonlijk zijn onderworpen aan een accijns die niet voor alle alternatieve brandstoffen geldt.

63. Idealiter is in een open en vrije energiemarkt met onderling verwisselbare brandstoffen de prijsstelling concurrerend en doorzichtig. Men heeft echter niet altijd ideale omstandigheden, zodat het garanderen van de doorzichtigheid van de prijzen, zonder afbreuk te doen aan de vertrouwelijkheid, wellicht enige aansporing zal behoeven. Het communautair instrumentarium dat ervoor zorgt dat de meeste brandstofprijzen op een doorzichtige manier worden gemeld en de energiegebruikers en -producenten in de Gemeenschap tot richtbaken dient, zal verder worden ontwikkeld, ook met het oog op het scheppen van duidelijkheid wat de fiscale prijselementen betreft.

4.2.4 Bewaking van de interne energiemarkt

64. Het terugschroeven van de interventie op de energiemarkt vereist dat men de beschikking heeft over een efficiënt bewakingssysteem waarmee men de marktontwikkelingen in een strategisch zo belangrijke sector kan analyseren en duiden, en men zich ervan kan vergewissen dat structurele en technische ontwikkelingen de doelstellingen van het energiebeleid niet doorkruisen.
65. De liberalisering van de elektriciteits- en gasmarkten luidt een proces van structurele verandering in. De Gemeenschapswetgeving, die voor de organisatie van de markten in de Lid-Staten - in overeenstemming met het subsidiariteitsbeginsel - verschillende mogelijkheden biedt, zal misschien herzien moeten worden om een bevredigend eindresultaat te garanderen. Het bewakingssysteem waarvan hierboven sprake is, moet daarom zodanig van opzet zijn dat , onder meer, de volgende functies kunnen worden vervuld:
- controleren of de interne markt naar behoren functioneert;
 - nagaan of de verschillende systemen voor toegang tot de netwerken in de Lid-Staten in vergelijkbare mate leiden tot openstelling van en toegang tot de markten;
 - verifiëren of de geplande procedures voor nieuwe productiecapaciteit het recht op vrije vestiging respecteren, met name ten aanzien van onafhankelijke elektriciteitsproducenten;
 - nagaan of de algemene ondernemingsvoorwaarden gelijke mededingingskansen bieden aan onafhankelijke elektriciteitsproducenten;
 - samenwerking, via een koppeling van de systemen, mogelijk maken tussen de nationale regulerende instanties in de gas- en elektriciteitssectoren. Deze werkwijze zou kunnen worden uitgebreid tot de paneuropese netwerken naarmate deze vorm krijgen;

- nagaan of de geplande procedures voor regelgeving en arbitrage doeltreffend zijn om geschillen te regelen en eerlijke mededinging en adequate doorvoertarieven te waarborgen;
- onderzoeken van de sociaal-economische gevolgen van de nieuwe marktregels en toenemende concurrentie.

Aan de hand hiervan zullen de eventuele aanvullende harmonisatiebehoeften kunnen worden geïdentificeerd.

66. De Gemeenschap beschikt uit hoofde van de Verdragen en de transparantievoorschriften voor investeringen, prijzen en in- en uitvoer reeds over een omvangrijk instrumentarium. De betrokken instrumenten schenken in de huidige situatie evenwel geen voldoening, omdat het praktische nut ervan niet opweegt tegen de administratieve rompslomp. Dit komt in de eerste plaats doordat de gegevens te laat worden verstrekt en derhalve met vertraging worden bekendgemaakt en, ten tweede, omdat de gegevens voor elk instrument afzonderlijk worden beheerd, en niet centraal om zodoende de realiteit te doorgronden van de interne markt met zijn verscheidenheid aan onderling verwisselbare brandstoffen. Men zou de doelmatigheid van deze instrumenten kunnen vergroten om de beleidsmakers de beschikking te geven over een bewakingsapparaat dat de gehele energiemarkt bestrijkt.
67. De Commissie zal samen met de Lid-Staten en de betrokken bedrijfstakken de doelmatigheid en de relevantie van elk van deze instrumenten evalueren en vervolgens de vereiste aanpassingen en, zo nodig, nieuwe instrumenten voorstellen, ten einde de nationale administraties de beschikking te geven over een informatienetwerk en een database die de gegevens snel kunnen verwerken en de publikatie, binnen een kort tijdbestek, mogelijk maken van de verslagen die worden verlangd op grond van de bestaande wetgeving. Afhankelijk van de uitkomst van de hierboven bedoelde evaluatie, zou een project voor het opzetten van een informatienetwerk kunnen worden ondergebracht in het programma IDA (Interchange of Data between Administrations).

4.2.5 Een gunstig investeringsklimaat creëren

68. Rekening houdende met de omvang van de investeringen in de energiesector en met de rol van het bedrijfsleven, zal het voor de Gemeenschap in eerste instantie zaak zijn ervoor te zorgen dat de beleidsinitiatieven met betrekking tot de energiebranche en andere sectoren zo neutraal mogelijk zijn wat betreft de weerslag op de energiemarkt en op de investeringsbesluiten. De Commissie zal adequate middelen gebruiken en ontwikkelen, met name de energie-impactstudie, om de effecten van regelgeving op milieugebied en op sociaal en fiscaal gebied te beoordelen. Een nieuw op te richten raadgevend orgaan voor energiezaken zou behulpzaam kunnen zijn bij het doorzichtiger en constructiever maken van deze analyse. Er zal in het bijzonder op moeten worden toegezien dat bij aanbestedingen voor infrastructuurprojecten enkele fundamentele regels inzake doorzichtigheid en objectiviteit worden gerespecteerd. Het zal voorts van groot belang zijn sommige fiscale maatregelen die prohibitief zijn voor investeringen in de energiesector, uit de weg te ruimen, althans voor zover dit verenigbaar is met de hoofdafwegingen die voor actie van de Gemeenschap inzake de harmonisatie van de indirecte belastingen worden gemaakt en die betrekking hebben op de werking van de interne markt en de financiële behoeften van de Lid-Staten. Daarnaast zal rekening moeten worden gehouden met andere doelstellingen van het energiebeleid, met name de

betrouwbaarheid van de voorziening en de milieuzorg. Ten slotte zal er met het oog op het analyseren van trends en het opheffen van eventuele obstakels behoefte blijven aan doorzichtigheid wat betreft de belangrijkste ontwikkelingen van de energieproductie- en transportcapaciteit in de Gemeenschap.

69. Gezien de omvang van de financiële middelen die door de Gemeenschap ter beschikking van de energiesector worden gesteld, in de vorm van EIB-leningen, OTO-subsidies, steun uit de Structuurfondsen en het Cohesiefonds en EGKS-leningen, is het de taak van de Commissie erop toe te zien dat de betrokken investeringen, in de eerste plaats, de integratie van de markt en de grensoverschrijdende mededinging bevorderen en, ten tweede, in overeenstemming zijn met de doelstellingen van het energiebeleid, met name ten aanzien van de diversificatie van de energiebronnen en de milieuzorg. Op communautair niveau moeten energieoverwegingen in aanmerking worden genomen bij de goedkeuring van specifieke investeringen. Hiervoor zouden duidelijke richtsnoeren moeten worden vastgesteld die rekening houden met de regels en voorwaarden van elk financieel instrument, zoals dat gebeurt voor de Structuurfondsen. De milieudoelstellingen die in het kader van het Cohesiefonds worden nagestreefd, kunnen eveneens bijdragen aan de doelstellingen van het energiebeleid, bijvoorbeeld die met betrekking tot energie-efficiëntie, duurzame energiebronnen, warmte-krachtkoppeling en de bevordering van schone steenkooltechnologieën. Wat betreft de grote energie-infrastructuurprojecten met een communautaire dimensie, zal de totstandbrenging van een interne energiemarkt zorgen voor een stevig kader voor rationele investeringsbeslissingen en nieuwe stimulansen voor de ontwikkeling van energienetwerken op Europese schaal.
70. Zonder de Gemeenschap als stuwende kracht, zou de vooruitgang op het gebied van de netwerken traag kunnen zijn wegens de obstakels die voor de totstandbrenging van grensoverschrijdende infrastructuur (netwerken e.d. zoals opslagvoorzieningen) bestaan en de financiële belasting die dit voor de minder begunstigde regio's betekent. Er zijn reeds voorstellen voor richtsnoeren waarin doelstellingen en prioriteiten worden aangegeven, voor projecten met een gemeenschappelijk belang, voor een beschikking die voorziet in administratieve en technische bijstand en voor een verordening betreffende de financiële bijdrage van de Gemeenschap. De goedkeuring van deze voorstellen in 1995 zal de uitvoering van reeds geplande projecten met een gemeenschappelijk belang mogelijk maken. Alhoewel sommige van deze netwerken nieuwe markten, met name in de gassector, zullen ontsluiten en zodoende in belangrijke mate zullen bijdragen aan de economische en sociale cohesie en de betrouwbaarheid van de voorziening, blijft de versterking van de interne markt het hoofddoel. Een belangrijke taak die hierbij voor de Commissie is weggelegd, is het uit de weg ruimen van knelpunten, zoals complexe vergunningsprocedures, en het opstellen van richtsnoeren die het opzetten van energienetwerken vergemakkelijken.
71. De toename van de handelsmogelijkheden waartoe de koppelingen van netwerken zullen leiden, zullen de betrouwbaarheid van de voorziening in de gehele Gemeenschap vergroten. Gezien de groeiende externe energie-afhankelijkheid, is het van belang dat de Gemeenschap acties onderneemt om de ontwikkeling van transeuropese netwerken tot buiten de grenzen en verbindingen met sommige van haar grote energieleveranciers mogelijk te maken, en de levensvatbaarheid van die netwerken te waarborgen. Met bestaande samenwerkingsverbanden, met name die met de partners in Midden- en Oost-Europa, de GOS, het Midden-Oosten en het zuidelijke Middellandse-Zeegebied, als voorbeeld, zullen richtsnoeren worden uitgewerkt voor de totstandbrenging van

paneuropese netwerken waarbij de Gemeenschap gebaat is. Het juridische kader voor het beheer van deze netwerken zal worden geleverd door het Verdrag inzake het Energiehandvest.

72. In de olieraffinage is de jongste jaren een tendens naar overcapaciteit waarneembaar die de rentabiliteit dreigt aan te tasten en lange-termijninvesteringen in de sector onzeker maakt. Indien de sector als reactie op deze situatie aanzienlijk inkrimpt, dan is het gevaar aanwezig dat er in een crisissituatie een tekort aan sommige olieprodukten ontstaat. De Gemeenschap dient de situatie te blijven volgen en er zoveel mogelijk op toe te zien dat de regels die aan de sector worden opgelegd zijn concurrentiepositie niet verder verslechteren. De Gemeenschap dient op grond van haar bevoegdheden op het gebied van handel en mededinging te garanderen dat oneerlijke mededinging wordt aangepakt.

4.3 De externe afhankelijkheid onder controle houden

73. De toenemende energie-afhankelijkheid van de Gemeenschap verdient de nodige aandacht in het licht van het politieke risico dat sommige belangrijke leveranciers vormen en van het wereldwijd stijgende energiegebruik. Alhoewel voortdurende waakzaamheid ten aanzien van alle aspecten - materiële en economische - van de continuïteit van de energievoorziening geboden is, is er momenteel geen grond voor nieuwe crisismaatregelen. Daarentegen is er wel iets te zeggen voor het versterken van de betrouwbaarheid van de energievoorziening door middel van effectieve bijstellingen van het intern gevoerde beleid ten aanzien van de marktregels, het stimuleren van brandstofdiversificatie, het vergroten van de keuzemogelijkheden door bevordering van energie-efficiëntie, duurzame energiebronnen en door de totstandbrenging van een systeem voor de bewaking van de energiesituatie.

4.3.1 *Een betrouwbare energievoorziening*

4.3.1.1 *Oliecrisismaatregelen*

74. De betrouwbaarheid van de voorziening waarborgen is één van de fundamentele doelstellingen van het energiebeleid. Het uiteindelijke streven moet zijn de voorziening van de Gemeenschap met alle brandstoffen tegen redelijke prijzen te verzekeren. Op kortere termijn is de opgave instrumenten te creëren waarmee plotselinge onderbrekingen van de voorzieningen kunnen worden opgevangen. Het kapitale belang van de bestaande communautaire oliecrisismaatregelen, die zijn uitgewerkt in een periode waarin aardolie de energiemarkt overheerste, blijft intact. De Commissie wenst dit belang hier nogmaals te onderstrepen. De voortschrijdende diversificatie van de energiebronnen mag het effect van olieschokken dan wel verzacht hebben, sommige bedrijfstakken, zoals de transportsector, blijven vooralsnog overwegend aangewezen op aardolie. Bovendien leidt het feit dat de prijzen van de andere brandstoffen aan de olieprijs gelieerd zijn, ertoe dat een oliecrisis en de gevolgen ervan al gauw zouden doorwerken in alle andere energiesectoren.
75. De Gemeenschap heeft vanaf het einde van de jaren '60 crisismaatregelen uitgewerkt alsmede instrumenten ontwikkeld voor samenwerking tussen de Lid-Staten onder leiding van de Commissie. Deze maatregelen, die onderhand bijna 25 jaar oud zijn, moeten worden aangepast aan de realiteit van de oliemarkt en van de gemeenschappelijke interne markt zonder binnengrenzen. Bij de herziening van de bestaande wetgeving op dit gebied moet de Gemeenschap streven naar samenhang met de regels en verplichtingen in het

kader van het Internationaal Energie-Agentschap en naar maatregelen die de nakoming daarvan door de Gemeenschap vergemakkelijken. Voorts moeten de geactualiseerde maatregelen, overeenkomstig het streven naar grotere solidariteit binnen de Gemeenschap, aan alle consumenten een billijke behandeling garanderen.

76. Het streven moet zijn, te komen tot een doeltreffende coördinatie van de Gemeenschap in crisissituaties, lagere kosten van voorzorgsmaatregelen en een adequaat beheer van de voorraden. Dit zal wellicht moeten gebeuren in twee fasen, resp. het herzien en aanpassen van de verplichte oliereserves en het coördineren van het voorraadbeheer ter waarborging van de verenigbaarheid van de betreffende maatregelen met de interne markt.

4.3.1.2 *De voorzieningssituatie voor andere brandstoffen*

77. Het toenemende gebruik van gas en de grotere afhankelijkheid van ingevoerd gas, als gevolg van een dalende produktie binnen de EG, zijn voor de Commissie aanleiding geweest om een Mededeling te publiceren over de toestand en de vooruitzichten met betrekking tot de gasvoorziening in de EG⁽¹⁴⁾. Hierin werd een eerste evaluatie gemaakt van de waarde die een Gemeenschapsoptreden toevoegt aan het garanderen van de gasvoorziening. Met deze mededeling als uitgangspunt, wil de Commissie een proces van samenwerking op gang brengen om de huidige situatie en de vooruitzichten van de gassector te analyseren. De Gemeenschap behoort voorbereid te zijn om te reageren op problemen met de voorziening. Het onderwerp van de beschikbaarheid van nauwkeurige informatie over de gassector dient zeker aan bod te komen in het kader van de evaluatie van de instrumenten die voorhanden zijn om de doorzichtigheid en de uitwisseling van informatie te waarborgen.
78. De regelmatige voorziening van de elektriciteitssector met vaste brandstoffen is noodzakelijk om een voldoende gediversifieerde fuel-mix voor de elektriciteitsopwekking te waarborgen. Volgens de voorspellingen zal de afhankelijkheid van de Gemeenschap van ingevoerde steenkool in de toekomst nog toenemen, doch gezien de kenmerken van de internationale steenkoolmarkt en de aanwezigheid van een veelvoud aan leveranciers is het risico op een langdurige onderbreking van de voorziening minimaal. De Gemeenschap kan bijdragen aan het bestendigen van deze situatie door de internationale samenwerking in de sector op peil te houden en te versterken en ervoor te zorgen dat een zo groot mogelijk deel van de communautaire produktie van vaste brandstoffen internationaal concurrerend is qua prijs.
79. Ten aanzien van de nucleaire sector geldt dat het waarborgen van de voorziening met nucleaire brandstoffen één van de hoofddoelstellingen van het Euratom-Verdrag is. Ondanks de aanwezigheid op de wereld van zeer grote en gevarieerde voorraden, voornamelijk als gevolg van de ontmanteling van kernwapens, is het huidige lage peil van de uraniumproduktie potentieel verontrustend omdat zowel de operatoren als de autoriteiten in de Gemeenschap geen controle over deze voorraden hebben. Bovendien verkeert men nog in het ongewisse over de manier waarop zij op de wereldmarkten zullen worden gebracht. Voor de voorziening van de Gemeenschap met verrijkt uranium is de overleving van een eigen opwerkingsindustrie van kapitaal belang. Tegen deze achtergrond voeren het Voorzieningsagentschap van Euratom en de Commissie een beleid

⁽¹⁴⁾ Doc. COM(95)478, EG - Huidige en toekomstige gasvoorziening.

dat gericht is op diversificatie van de bronnen. Het Gerecht van eerste aanleg heeft zich in een recent arrest positief over dit beleid uitgesproken. Het Voorzieningsbureau heeft tot taak erop toe te zien dat de handelspartners van de Gemeenschap de aangegane verbintenissen⁽¹⁵⁾ nakomen en eerlijke handelspraktijken bedrijven, ten einde bijvoorbeeld situaties zoals de recente toevloed van goedkoop radioactief materiaal vanuit de GOS-landen, te vermijden.

4.3.1.3 Diversificatie

80. Een betrouwbare energievoorziening voor de - industriële en particuliere - consument garanderen, is een hoofdbekommernis van de energiebeleidmakers. Het ware wellicht goed ten aanzien van de publieke opinie duidelijk te maken dat diversificatie van de energiebronnen binnen de Gemeenschap en de daardoor geboden keuzemogelijkheden van grote betekenis zijn voor het realiseren van duurzame economische ontwikkeling, arbeidsplaatsen en veiligheid. Daarnaast dient een gemeenschappelijk energiebeleid rekening te houden met de verschillende benaderingen van het energievraagstuk in de Lid-Staten.
81. Op sectoraal niveau kan een belangrijke bijdrage tot diversificatie worden geleverd door te zorgen voor een gevarieerd binnenlands brandstoffenaanbod, in het bijzonder ten behoeve van de elektriciteitsproductie. In het licht van de op middellange en lange termijn verwachte toename van de invoerbehoefte van de Gemeenschap, is het zaak de eigen communautaire sectoren die tegen een redelijke kostprijs energie kunnen leveren, volledig te exploiteren en de mogelijkheden van verbeterde technologieën te benutten. Omwille van de continuïteit van de voorziening dienen alle economisch verantwoorde energieopties open te worden gehouden, zoniet dan beperkt men de mogelijkheden om in de toekomst op andere brandstoffen om te schakelen.
82. De totstandbrenging van een interne markt zal van wezenlijke invloed zijn op de diversificatie vanwege de verscheidenheid aan actoren. Voor zover de diversificatie niet in het gedrang komt, moeten elektriciteitsproducenten in een context van vrije mededinging de meest geschikt geachte en voordeligste brandstof kunnen kiezen. Tegen deze achtergrond is Richtlijn 75/405/EEG van de Raad, die onder bepaalde voorwaarden het gebruik van fuel voor elektriciteitsproductie verbiedt, moeilijk te handhaven. De intrekking ervan zou de elektriciteitsproducenten een grotere flexibiliteit toestaan. Ook de aanpassing van de indirecte belastingen in de zin van een gelijke behandeling van onderling verwisselbare brandstoffen zou de flexibiliteit in de elektriciteitsproductie ten goede komen.
 - *Vaste brandstoffen (steenkool, bruinkool, turf)*
83. De herstructureringen in de betrokken communautaire sectoren hebben voor een belangrijk deel van de productie geleid tot een verbetering van de algemene concurrentiepositie. Als op deze weg wordt verdergegaan, is de kans reëel dat een aanzienlijk gedeelte van de intracommunautaire productie van vaste brandstoffen in het volgende decennium kan concurreren met de internationale marktprijzen. Terzelfder tijd zal echter ook actie moeten worden ondernomen om efficiëntere verbrandingsmethoden

⁽¹⁵⁾ Overeenkomst inzake de handel en de economische samenwerking tussen de Gemeenschappen en de USSR, art. 14.

te ontwikkelen en toe te passen als men wil dat het lange-termijnaandeel van vaste brandstoffen zich stabiliseert of zelfs toeneemt. De technologische verbeteringen moeten met name worden geconcentreerd op het terugdringen van de CO₂-emissies omdat andere emissies reeds doeltreffend onder controle kunnen worden gehouden. De Gemeenschap zal een belangrijke bijdrage leveren aan de ontwikkeling en de verspreiding van de desbetreffende technologieën via de OTO- en technologieprogramma's. Alhoewel deze technologieën in eerste instantie de produkten van buiten de Gemeenschap ten goede komen, gelet op het marktaandeel van ingevoerde steenkool, stellen zij ook de toekomst van een in internationaal verband prijsconcurrerende intracommunautaire productie een stuk veiliger. De Commissie zal over de rol van vaste brandstoffen in het energiebeleid een mededeling publiceren waarin de bovenstaande elementen aan bod zullen komen. Onder andere zal de Commissie het thema aanraken van de positie van de vaste brandstoffen in het licht van het verstrijken van het EGKS-Verdrag in het jaar 2002, en onderzoeken hoe de meest relevante bepalingen van dit verdrag voor de toekomst kunnen worden behouden.

• *Kernenergie*

84. Vanwege de bijdrage die kernenergie aan alle doelstellingen van het communautaire energiebeleid levert, dient deze optie open te worden gehouden. De toekomst van kernenergie wordt echter in belangrijke mate bepaald door de maatschappelijke en politieke aanvaardbaarheid, die voornamelijk verband houdt met bezorgdheid omtrent de veiligheid van kernenergie, het transport en de verwijdering van kernafval en de non-proliferatieproblematiek. Het belang van kernenergie voor de elektriciteitsproductie wordt geaccentueerd door de diversificatievereiste, het externe concurrentievermogen van de nucleaire industrie en de integratie van de elektriciteitsmarkt in verschillende Lid-Staten. De situatie is momenteel zo dat een aantal Lid-Staten sterk van kernenergie afhankelijk is, dat een tweede groep een energiebeleid zonder kernenergie voert en dat een derde groep heeft besloten de afhankelijkheid van nucleaire energiebronnen te verminderen of de bestaande kerncentrales zelfs volledig te sluiten. Het Euratom-Verdrag kent de Europese instellingen bepaalde bevoegdheden toe op grond waarvan kernenergie kan worden ontwikkeld in overeenstemming met de op nationaal vlak vastgestelde regels en beleidsmaatregelen. Politieke afwegingen bepalen altijd voor een stuk de keuze uit verschillende energietechnologieën of brandstoffen, doch kernenergie zou tot de keuzemogelijkheden moeten blijven behoren.
85. De Europese Gemeenschappen moeten met gebruikmaking van de instrumenten en bevoegdheden waarover zij beschikken, aan de boven geformuleerde bekommernissen tegemoet komen door:
 - te garanderen dat alle Lid-Staten met een nucleair programma de normen en procedures die afdoende waarborgen bieden, blijven toepassen;
 - de ontwikkeling van de betrekkingen met derde landen te koppelen aan de toetreding tot het Internationaal Verdrag inzake nucleaire veiligheid;
 - programma's op te zetten voor onderzoek naar en ontwikkeling van veiligere reactoren en voor het creëren van een wetenschappelijk-technische basis voor het veilig behandelen van kernafval;

- de ontwikkeling van de kernfusiewetenschap en -technologie te ondersteunen, met name via internationale samenwerking zoals die in het kader van het programma ITER (Internationale Thermonucleaire Experimentele Reactor);
- te blijven werken aan de verbetering van de veiligheid van nucleaire installaties in Midden- en Oost-Europa en de GOS, via het verlenen van technische bijstand en wetenschappelijk-technische samenwerking;
- de optie van opwerking van splijtstof open te houden;
- vooruitgang op het gebied van het beheer van radioactief afval te ondersteunen, onder meer via een snelle sluiting van het Internationaal Verdrag inzake het veilig beheer en de veilige behandeling van kernaafval en een actieplan uit te voeren dat de totale kernaafvalproblematiek bestrijkt, en onder andere onderzoekactiviteiten omvat ter onderbouwing van de regelgeving en de normalisatie;
- de veiligheid van transporten van radioactief materiaal te verbeteren, door erop toe te zien dat de IAEA-regels, aan de totstandkoming waarvan wordt deelgenomen, in de Gemeenschap effectief worden toegepast;
- een internationaal actieprogramma te steunen dat tot doel heeft de illegale handel in nucleair materiaal tegen te gaan, onder meer door samenwerking met en opleidingsprogramma's ten behoeve van de GOS op te zetten;
- haar taken op het gebied van de veiligheid en de voorziening naar behoren te vervullen;
- de bestaande overeenkomsten met derde landen en internationale organisaties inzake de handel in radioactieve stoffen optimaal te beheren en nieuwe handelsovereenkomsten en samenwerkingsovereenkomsten op het gebied van nucleaire O & O te sluiten.

86. Op grond van artikel 40 van het Euratom-Verdrag dient de Europese Commissie de ontwikkeling van investeringen op het gebied van de kernenergie te vergemakkelijken door op gezette tijden programma's van indicatieve aard te publiceren. Gezien het belang van de huidige periode voor de toekomst van de nucleaire optie, zal de Commissie deze taak ter harte nemen en in 1996 na grondig overleg een nieuw programma bekendmaken.

• Hernieuwbare energiebronnen

87. De Gemeenschap zal alles doen wat mogelijk is om het potentieel van hernieuwbare, duurzame energiebronnen te benutten: ondersteunen van onderzoekprojecten, aanmoedigen van samenwerking bij de ontwikkeling en de verspreiding van nieuwe concurrerende technologieën, vaststellen van normen voor allerlei apparatuur, tot stand brengen van een communautair kader voor nationale, fiscale en andere, stimuli om technologische vondsten te ontwikkelen tot een verkoopbaar produkt. Deze doelstellingen zullen centraal staan in de toekomstige Gemeenschapsstrategie voor hernieuwbare energiebronnen en in het programma ALTENER II. Zoals de situatie van de energiemarkt thans is, zullen deze acties het aandeel van duurzame energiebronnen in de voorziening - vanwege de omvang van de vereiste investeringen - slechts substantieel kunnen

veranderen indien zowel de nationale als de communautaire instanties een beleid voeren waardoor effectief aanzienlijke middelen worden gemobiliseerd.

4.3.1.4 *Transport*

88. Wat dit aspect betreft is diversificatie van de energiebronnen essentieel, zowel om milieuredenen als omwille van de continuïteit van de voorziening. Een overkoepelende beleidsstrategie voor het vervoersvraagstuk kan wezenlijk bijdragen aan het veiliger maken van de energievoorziening door de energie-efficiëntie van het vervoerssysteem als geheel te vergroten. Belangrijke onderdelen hiervan zijn, investeringen in intermodale infrastructuurnetwerken, de voltooiing van de interne vervoersmarkt voor het spoor en de binnenwateren en grotere inspanningen op het gebied van onderzoek en ontwikkeling. Van groot belang is ook dat er vooruitgang wordt geboekt op weg naar een doorzichtige en doelmatige prijsvorming, door het verinnerlijken van de externe kosten van het vervoer. Deze aanpak maakt het mogelijk om op termijn de energie-, verkeers- en milieuproblemen op een economische manier te beperken en geeft uitzicht op positieve ontwikkelingen wat betreft de verkeersmobiliteit en -veiligheid en de vervuiling.
89. Er zal binnenkort een Groenboek worden gepubliceerd over de externe kosten, inclusief de energiekosten, van het vervoer. Hierin zullen mogelijke beleidsantwoorden, ook op communautair niveau, worden onderzocht. Het terugdringen van CO₂-emissies van auto's zal eveneens leiden tot een vermindering van het brandstofverbruik. De Commissie zal over dit onderwerp een mededeling publiceren waarin wordt ingegaan op verschillende fiscale opties, op de mogelijkheid om met de Europese automobiellindustrie en de auto-importeurs tot een overeenkomst te komen over een streefcijfer voor CO₂-emissies en op het opvoeren van de O & O-inspanningen in het kader van de task force "De auto van de toekomst". Voorts zal de Commissie in het kader van haar Groenboek "The Citizens Network" (openbaar reizigersvervoer in Europa)⁽¹⁶⁾ de toepassing aanmoedigen van de beste methoden voor stadsvervoersplanning (i.e. uitwisseling van ervaringen via bestaande organisaties). Tot slot dienen de activiteiten die thans in het kader van verschillende communautaire programma's worden uitgevoerd, verder te worden ontwikkeld. Daarvoor heeft de Commissie het initiatief genomen O & O-task forces op te richten die zich zullen buigen over de auto van de toekomst, treinen en spoorwegsysteinen van de toekomst, de ruimtevaart, de schepen van de toekomst en intermodale vervoerswijzen. Bij deze werkzaamheden zullen de industrie, de transportgebruikers en andere belanghebbenden worden betrokken.

4.3.2 *Internationale betrekkingen op energiegebied*

90. Tot de externe bevoegdheden van de Gemeenschap behoren onder andere, in de handelssfeer, het vaststellen van de voorwaarden voor de toegang van energieprodukten tot de markt van de EG en van de voorwaarden voor de toegang van energieondernemingen tot de markt van derde landen, en het organiseren van dialoog en bijstand, samenwerking en noodhulp. De verruiming van deze bevoegdheden en de ontwikkeling van de internationale samenwerking leiden ertoe dat de rol van de Gemeenschap bij het beheer van de energievoorziening voortdurend belangrijker wordt. Een treffend voorbeeld hiervan wordt geleverd door de samenwerking op energiegebied

⁽¹⁶⁾ The Citizens Network. Fulfilling the Potential of Public Passenger Transport in Europe. EG, november 1995.

als bijdrage aan het vredesproces in het Midden-Oosten. De Gemeenschap beschikt reeds over een brede waaier van instrumenten en samenwerkingsovereenkomsten. Er kunnen nieuwe initiatieven met betrekking tot energieaangelegenheden nodig zijn om te reageren op belangrijke internationale politieke ontwikkelingen.

4.3.2.1 *Handel en investeringen*

91. De Gemeenschap huldigt voor de toegang tot haar markt het beginsel van non-discriminatie. Alle partijen die zijn toegetreden tot de Overeenkomst inzake overheidsopdrachten kunnen, met inachtneming van de voorwaarden en het tijdschema die daarin zijn vastgesteld, meedingen naar overheidscontracten. Mits er sprake is van wederkerigheid, kunnen buitenlandse ondernemingen op het grondgebied van de Gemeenschap onder dezelfde voorwaarden als communautaire ondernemingen aan exploratie, prospectie en exploitatie van koolwaterstoffen doen. De Commissie heeft tot taak toe te zien op de naleving van de regels en op de gelijkwaardige behandeling van ondernemingen uit de Gemeenschap op de markt van derde landen. Tevens dient zij erover te waken dat de in het kader van de overeenkomsten inzake radioactieve stoffen vastgestelde regels betreffende handel en investeringen worden toegepast. De binnen de OESO aan de gang zijnde onderhandelingen over een multilaterale overeenkomst inzake investeringen en de besprekingen die in de WTO en op basis van het Verdrag inzake het Energiehandvest zullen worden gevoerd, hebben betrekking op alle sectoren, inclusief de energiesector, en zouden derhalve moeten leiden tot een grotere liberalisering en bescherming van internationale investeringen op energiegebied.
92. Het Verdrag inzake het Energiehandvest voorziet in een kader voor samenwerking en handel tussen de verdragsluitende partijen op het gebied van energie. De Gemeenschap moet erover waken dat de bestaande bepalingen volledig worden toegepast en dat consumenten en producenten effectief toegang hebben tot de hulpbronnen en de markten. De nieuwe onderhandelingsronde, die erop gericht is de draagwijdte van de verdragsbepalingen te vergroten door het beginsel van nationale behandeling uit te breiden tot de pré-investeringsfase, zal energiek worden aangepakt. De Gemeenschap zal haar partners bij het Handvest er in dit verband toe aansporen het reeds ondertekende Protocol inzake energie-efficiëntie snel ten uitvoer te leggen en additionele protocollen te sluiten en in praktijk te brengen met betrekking tot steenkool en elektriciteit, ten einde de Europese handels- en investeringsmogelijkheden te verruimen tot alle energiesectoren. Gezien het belang van technologieoverdracht naar derde landen, verdient de mogelijkheid om ook een protocol te sluiten over de samenwerking inzake OTO en technologieoverdracht zeker te worden onderzocht.
93. De partners van de Gemeenschap in de Europese Economische Ruimte (EER) passen het meeste van het "acquis communautaire" inzake de interne markt reeds toe. De betreffende regels gelden ook voor de handels- en investeringstromen in de energiesector. De EER-partners nemen reeds deel in programma's van de Gemeenschap zoals JOULE-THERMIE en zijn voornemens dat ook te doen voor toekomstige programma's als SAVE II en ALTENER II. De Gemeenschap moet het nodige doen om belangrijke energiepartners en -leveranciers, zoals Noorwegen, nauw te betrekken bij de ontwikkelingen op energiegebied.
94. Overeenkomstig artikel 129 C, lid 3, van het EG-Verdrag zal de Gemeenschap de nodige stappen doen op het gebied van de samenwerking met derde landen die belangrijke

energieleveranciers zijn, om hun banden met de Europese netwerken te versterken en de interoperabiliteit van deze versterkte netwerken te verzekeren.

4.3.2.2 *De energiedialoog*

95. Ten behoeve van de doelmatigheid van haar bijdrage, dient de Gemeenschap in internationale fora zoals het IEA en het IAEA één geluid te laten horen waar het gaat om aangelegenheden waarvoor zij bevoegd is en, meer in het algemeen, waarbij een gemeenschappelijk belang op het spel staat. De desbetreffende aangelegenheden zijn, de crisismaatregelen (vanwege de link met het handelsbeleid), de mededingingsregels en de werking van de eigen crisismaatregelen van de Gemeenschap, en meer in het algemeen werkzaamheden die betrekking hebben op regels en instrumenten van de Gemeenschap. De Gemeenschap zal in de loop van 1996 een mededeling doen met de nodige voorstellen om de éénstemmigheid in het IEA te bevorderen door middel van communautaire procedures om te komen tot gemeenschappelijke standpunten inzake energieaangelegenheden die tot de bevoegdheid van de Gemeenschap behoren of waarbij overeengekomen gemeenschappelijke doelstellingen in het geding zijn.
96. Meer in het algemeen heeft de Gemeenschap een belangrijke rol te spelen bij het bevorderen van de dialoog tussen energieproducenten en -consumenten. De Gemeenschap is goed gesitueerd om hierbij een leidende rol op zich te nemen, zoals zij bijvoorbeeld heeft gedaan als co-sponsor van de jongste Internationale Energie Conferentie in Venezuela. In regionaal verband moet de Gemeenschap blijven streven naar nauwere betrekkingen met de landen van de Samenwerkingsraad van de Golf, waar de grootste oliereserves van de wereld en omvangrijke gasvoorraden zich bevinden. De Gemeenschap moet in het kader van de samenwerkingsovereenkomst met de Golfstaten de onderhandelingen over een vrijhandelsovereenkomst weer opnemen en de dialoog aanzwengen, niet alleen op politiek gebied, maar ook tussen de economische operatoren aan weerszijden, een en ander om te komen tot een stabiel economisch partnerschap op lange termijn, bijvoorbeeld door het vergemakkelijken van joint-ventures, het tot stand brengen van wederzijds verrijkende activiteiten inzake de exploitatie, winning en raffinage van olie en het ontwikkelen van andere energiebronnen en met olie verband houdende downstream activiteiten.

4.3.2.3 *Samenwerking en bijstand op energiegebied*

97. De Gemeenschap beschikt over enkele belangrijke financiële instrumenten voor samenwerking en bijstandsverlening. Rekening houdende met de betekenis van investeringen op energiegebied voor de sociaal-economische ontwikkeling en de politieke stabiliteit van de begunstige landen in Midden- en Oost-Europa, het Middellandse-Zeegebied, Azië, Latijns-Amerika en het ACP-gebied, dienen de betrokken instrumenten te worden gebruikt om gezamenlijke economische belangen, zoals de verdere ontwikkeling van energietransportnetwerken, energie-efficiëntie, hernieuwbare energiebronnen en de overdracht van schone en doeltreffende technologieën, te bevorderen.
98. Alhoewel de prioriteiten van land tot land kunnen verschillen (b.v. nucleaire veiligheid in Europese derde landen), dient de aanpak overal op dezelfde beginselen gebaseerd te zijn, nl.:

- verlenging van bijstand aan de Europese verdragsluitende partijen bij de uitvoering van het Verdrag inzake het Energiehandvest;
- organisatie van een structurele dialoog met alle verdragsluitende partijen met het oog op de aanwijzing, als richtsnoer voor investeerders, van gezamenlijke prioriteiten, doelstellingen en projecten; (ook bij de oprichting van het Euromediterraan Forum met derde landen in het Middellandse-Zeegebied zullen dezelfde beginselen worden gehanteerd);
- toevoeging van een energiedimensie aan het financieel instrumentarium met het oog op de afstemming van de bijstandsvoorwaarden op de energiebehoeften (investeringssteun, stimuli voor grotere energie-efficiëntie);
- de in het kader van TACIS en PHARE gefinancierde studies zullen openbaar worden gemaakt, waar zulks mogelijk is en er een belang voor de Europese industrie bestaat;
- in samenwerking met de financiële sector, de Lid-Staten en de industrie zal de verwezenlijking van een beveiligingsinstrument voor investeringen worden bestudeerd;
- uitvoering van het programma INCO in het kader van het IVE OTO-kaderprogramma voor samenwerking met de ontwikkelingslanden op het gebied van energie en milieu;
- uitwerking van een strategie voor de samenwerking op energiegebied met Azië en van een programma voor samenwerking op energiegebied met Latijns-Amerika.

99. De Commissie is in het kader van de programma's PHARE, TACIS, THERMIE en SYNERGIE begonnen met de oprichting van energiecentra waarvan de doelstellingen en de structuur kunnen verschillen. Het basisidee achter deze energiecentra is de Gemeenschap en het Europese bedrijfsleven contactpunten te verschaffen waarlangs de samenwerking verder kan worden ontwikkeld. In de landen van Midden- en Oost-Europa, waarvoor het proces dat in toetreding moet uitmonden onderweg is, zullen deze centra dezelfde interventiemethoden als in de Gemeenschap toepassen. Elders moeten zoveel mogelijk centra worden opgericht om de nationale energie-instanties te assisteren. De energiecentra zouden voorts moeten uitgroeien tot een hefboom voor regionale samenwerking. Daarom zal de Commissie bij het opzetten van nieuwe centra, zoals dat voor de Zwarte-Zeeregio en het voor het Palestijnse gebied geplande centrum, deze regionale dimensie beklemtonen.
100. De totstandbrenging van de transeuropese energienetwerken zal op lange termijn niet alleen banden smeden tussen de Lid-Staten, maar ook met de naaste buurlanden. Het zou met het oog op de betrouwbaarheid van de doorvoer ook goed zijn de samenwerking te versterken met de geografisch daarop volgende groep van landen, zoals die van het Zwarte-Zeegebied, en zelfs met de nog verder afgelegen landen. Er dient eveneens aandacht te worden geschonken aan de samenwerking met aan de Barentszee grenzende landen, vanwege het aardgas, en, ten zuiden van ons, met de naburige Afrikaanse landen, waaronder zich enkele belangrijke energieproducenten bevinden, alsmede met de ACS-landen, met het oog op de ontwikkeling van daar aanwezige, duurzame energiebronnen.

101. De versterking van de internationale samenwerking en de dialoog met de betrokken landen is van groot belang voor de betrouwbaarheid van de energievoorziening van de Gemeenschap. Deze samenwerking rechtvaardigt de introductie van instrumenten die het mogelijk maken acties te ondernemen die verder gaan dan het geografische en operationele actieterrein van de grote financiële programma's. Dat is onder meer de opzet van het nieuwe voorstel voor het programma SYNERGIE, dat voor de aanloopfase voorziet in bijstand om de uitvoering van het Energiehandvest te vergemakkelijken met het oog op de ontwikkeling van de regionale samenwerking in het Zwarte-Zeegebied en model moet staan voor de samenwerking in het Middellandse-Zeegebied.
102. Een belangrijke rol is eveneens weggelegd voor het programma THERMIE, dat acties omvat om Europese energietechnologie in derde landen te promoten. Men zou optimaal voordeel kunnen halen uit de met derde landen opgezette samenwerkingsprogramma's die specifiek gericht zijn op de verspreiding van nieuwe technologieën (via proefprojecten), met name die welke de energie-efficiëntie en het gebruik van hernieuwbare energiebronnen ten goede komen, indien deze acties geconcentreerd werden op landen zoals China en India met grote en groeiende markten en een juridisch-economisch bestel waarbinnen communautaire en lokale ondernemingen op een constructieve manier kunnen samenwerken. De inspanningen mogen evenwel niet beperkt blijven tot nieuwe technologieën maar moeten ook slaan op deugdelijke, beproefde en goedkopere oplossingen die anders moeilijk de weg naar de markt zouden vinden.

4.3.2.4 *De strategie voor toetreding*

103. De Europese Raad heeft in Essen een besluit genomen over een ten aanzien van de toetreding van de landen van Midden- en Oost-Europa⁽¹⁷⁾ te volgen strategie, waarin wordt aangegeven hoe de betrokken landen op het lidmaatschap van de Europese Unie moeten worden voorbereid. In het kader hiervan zullen specifieke maatregelen, zoals bevordering van de interne-marktbeginnselen op energiegebied, harmonisatie van de energiewetgeving en -normen, totstandbrenging van netwerken en energie-efficiëntie, actief worden ondersteund. In de verdere loop van de voorbereiding van de landen kunnen aanvullende financiële middelen voor de energiesector vereist zijn, met name voor structurele aanpassingen. Er is reeds voorgesteld de programma's SAVE en ALTENER open te stellen. Zoals de strategie aangeeft, dient op politiek niveau een structurele dialoog met potentiële kandidaat-Lid-Staten tot stand te worden gebracht over aangelegenheden, waaronder het energievraagstuk, met een transeuropese draagwijdte.

4.4 **Duurzame ontwikkeling**

4.4.1 *Milieubescherming*

104. Vergroting van het concurrentievermogen en milieubescherming hoeven niet noodzakelijk met elkaar in strijd te zijn. De eventuele negatieve effecten van milieumaatregelen op het concurrentievermogen zullen alleen ondernemingen raken welke rechtstreeks concurreren met ondernemingen, binnen of buiten de Gemeenschap, die niet aan soortgelijke maatregelen zijn onderworpen. Dit is een argument voor het nemen van maatregelen op het niveau van de Gemeenschap om ervoor te zorgen dat de concurrentievoorwaarden

⁽¹⁷⁾ COM(95)163def. van 03.05.1995, Witboek - Voorbereiding van de Geassocieerde landen in Midden- en Oost-Europa op integratie in de interne markt van de Unie.

overal gelijk zijn. De voornoemde effecten zullen allicht van korte duur zijn en voornamelijk afhankelijk zijn van de mate waarin de ondernemingen zich aan de nieuwe situatie weten aan te passen. Zo kunnen de op grond van milieumaatregelen vereiste bedrijfsinvesteringen in nieuwe, minder energie-intensieve technologieën en nieuwe beheersmethoden op middellange termijn meer concurrentievoordeel opleveren dan ze nadeel toebrengen.

105. Volgens het Vijfde actieprogramma van de Gemeenschap - Op weg naar duurzame ontwikkeling - kan verinnerlijking van externe kosten en baten de beste en meest doeltreffende manier zijn om met milieueisen rekening te houden, omdat dit een marktconforme aanpak is en niet tegen de markt ingaat. Op tal van gebieden heeft men de externe kosten stapsgewijze teruggedrongen door middel van emissielimieten, convenanten, aansprakelijkstelling enz. waarbij de vervuiler een deel van de voor de samenleving teweeggebrachte kosten betaalt. Waar zulks nodig is, dient het opleggen van economische maatregelen evenwel nadrukkelijker te worden overwogen. Dergelijke maatregelen zijn verenigbaar met een marktgerichte aanpak, in die zin dat de verantwoordelijkheid bij de marktdeelnemers ligt, en dragen bij aan een klimaat van groter milieubewustzijn. De precieze keuze van de maatregelen of combinaties daarvan zal afhangen van de vraag hoe de doelstellingen van het energiebeleid en het milieubeleid op de economisch meest doeltreffende wijze kunnen worden bereikt.
106. Beoordeling van concrete milieumaatregelen aan de hand van de kosten en de baten is een wezenlijk onderdeel van het proces naar verinnerlijking van externe kosten. Deze beoordelingsmethode staat borg voor evenwichtige beslissingen. De kosten-batenanalyse behoort in dit verband niet alleen op de gevolgen van maatregelen voor het bedrijfsleven, maar ook op die voor het energiebeleid, onder meer wat betreft de brandstoffenbalans en de energievoorziening, te slaan.
107. Het concept van verinnerlijking van externe kosten en baten werd naar voren geschoven in het Witboek van de Commissie "Groei, concurrentievermogen, werkgelegenheid". Hierbij werd met name het accent gelegd op het verleggen van de belastingdruk van de factor arbeid naar schaarse natuurlijke hulpbronnen. Voor de energiesector zou dit kunnen resulteren in een relatieve kostenverhoging, gecompenseerd door een gelijktijdige verlaging van de indirecte belastingen op arbeid. Besluiten met betrekking tot de hoogte van de heffingen en de wijze waarop één en ander technisch in zijn werk gaat, zouden door de Lid-Staten worden genomen, zo mogelijk volgens een aantal gemeenschappelijk principes. De Lid-Staten zouden kunnen overwegen een deel van de opbrengst te herinjecteren in de vorm van aanmoedigingspremies voor rationeel energiegebruik, investeringen in schonere technologie en in aanvullende investeringsbevorderende maatregelen e.d. die de energie-efficiëntie ten goede komen.
108. De invoering van de door de Commissie voorgestelde CO₂-/energieheffing zou voor de Gemeenschap een middel zijn om de internationaal overeengekomen CO₂-beperking te realiseren, en aldus bijdragen aan duurzame ontwikkeling, en voor de begrotingen van de Lid-Staten een vorm van compensatie betekenen voor het verminderen van de niet-salariskosten van arbeid. Verinnerlijking van externe kosten via fiscale maatregelen is de te prefereren methode. Voor het uitstippelen van een doelmatige beleidsstrategie ten aanzien van dit vraagstuk is het evenwel onmisbaar dat ook alle problemen van technische, praktische en politieke aard waartoe een hervorming van het belastingstelsel aanleiding geeft, onder de loep worden genomen.

109. Een beleid dat op het heffen van belastingen is gestoeld, moet ook aandacht schenken aan de mogelijke consequenties voor de totale concurrentiepositie van de Gemeenschap, en met name die van de energie-intensieve sectoren. Om de eventuele nadelige effecten te compenseren, zouden bepaalde belastingvoordelen of andere gunstmaatregelen moeten worden toegekend en andere beleidswijzigingen moeten worden aangebracht, bijvoorbeeld het gebruiken van de geïnde belasting om de niet-salariskosten van arbeid voor de werkgevers te verminderen en zodoende de concurrentiepositie van het bedrijfsleven en de werkgelegenheidsvooruitzichten te verbeteren. Het kan wellicht moeilijk zijn voor de Lid-Staten om het belastingstelsel in die zin te hervormen als dit niet terzelfder tijd bij de belangrijkste industriële concurrenten gebeurt. De Gemeenschap moet tezamen met de Lid-Staten het nodige dynamisme aan de dag leggen om andere belangrijke energiegebruikende landen ertoe te overhalen de Gemeenschap op deze weg te volgen.
110. Gezien deze omstandigheden moeten zowel economische als andere instrumenten worden overwogen. Er moet een grotere rol worden verleend aan normalisatie-organisaties, gedragscodes, gemeenschappelijke milieubeheer- en auditsystemen op vrijwillige basis en door de producenten vrijwillig aangegane convenanten, die in sommige gevallen een interessante oplossing kunnen zijn voor het bereiken van milieudoelstellingen. Het actief betrekken van alle economische operatoren bij een dergelijke strategie zou het verantwoordelijkheidsgevoel vergroten en zorgen voor een bijkomende motivatie om tot substantiële resultaten te komen. De Gemeenschap kan hierbij een waardevolle coördinerende rol spelen. De op vrijwillige overeenkomsten gebaseerde aanpak kan maar worden gerealiseerd indien er sprake is van wederzijds vertrouwen tussen het bedrijfsleven en de overheid. Om op communautaire schaal aanvaardbaar te zijn, moeten zulke overeenkomsten billijk en evenwichtig zijn, de toetredende ondernemingen economisch voordeel opleveren, representatief voor gehele sectoren, verenigbaar met de mededingingsregels en controleerbaar wat betreft de resultaten zijn. Daarom is er nood aan een duidelijk kader dat de controle en een eerlijke toepassing ervan waarborgt. De Commissie zal een in overleg met de industrie opgestelde mededeling doen over de uitwerking van dergelijke overeenkomsten. Samen met Eurelectric en andere belanghebbende partijen zal de voorbereiding worden aangepakt om mogelijke totstandkomingswijzen van vrijwillige overeenkomsten te identificeren.
111. Een goed voorbeeld van samenwerking tussen de diensten van de Commissie en de industrie is het programma dat is opgezet met de automobielsector en de aardolie-industrie (Auto-oil) om de meest kostenefficiënte maatregelen voor het bereiken van doelstellingen op het gebied van de luchtkwaliteit te identificeren. De Commissie zal de resultaten van dit programma en daarop aansluitende voorstellen binnenkort bekendmaken in een mededeling. De Commissie onderzoekt eveneens de mogelijkheid van een soortgelijke aanpak met betrekking tot de ontmanteling van boorplatforms.

4.4.2 *Energie-efficiëntie*

112. De technologische mogelijkheden op het gebied van rationeel energiegebruik en energiebesparing zullen volledig moeten worden benut om de milieudoelstellingen van de Gemeenschap te bereiken en haar toenemende afhankelijkheid van ingevoerde energie enigszins te beperken. Uit de in deel III gemaakte analyse zou kunnen worden afgeleid dat de neiging om, gemeten naar energie-intensiteit, efficiënter met energie om te springen, enigszins afneemt wegens de toereikendheid van het energieaanbod en de dalende prijzen. Het nastreven van energie-efficiëntie levert echter voor alle partijen over

de gehele linie voordeel op: voor de industrie een hogere winst en produktiviteit en een betere concurrentiepositie, en voor de consumenten minder uitgaven zonder verlies aan comfort⁽¹⁸⁾. Voor de Gemeenschap als geheel vertaalt een rationeler energiegebruik zich in een geringere afhankelijkheid (invoer, continuïteit) en - interessant neveneffect - een dito milieubelasting. Uit de beschikbare gegevens valt op te maken dat er op dit gebied nog heel wat vooruitgang mogelijk is.

113. Daarvoor zullen de Europese Gemeenschappen alle beschikbare instrumenten moeten aanspreken, waarbij erover moet worden gewaakt de doelstelling inzake het concurrentievermogen niet te doorkruisen. Zoals de situatie op de energiemarkt thans is, zal het evenwel forse fiscale of budgettaire inspanningen vergen om de actuele trends om te buigen. Deze inspanningen zouden de ontwikkeling van nieuwe industriële en dienstverlenende activiteiten kunnen ondersteunen, maar geen garantie inhouden wat betreft de vereiste investeringscapaciteiten van de gezinnen en de ondernemingen. Er liggen voorts nog mogelijkheden voor de Europese Gemeenschappen in een intensievere internationale samenwerking, gelet op het tempo waarin de energie-intensiteit in de ontwikkelingslanden toeneemt en op de baten die de Europese industrie te verwachten heeft van een agressieve exportstrategie voor technologie.
114. Eén en ander hoeft niet te betekenen dat de Gemeenschappen hun met behulp van de bestaande instrumenten ondernomen actie moeten stopzetten, wel integendeel. Nieuwe benaderingen, zoals Integrated Resource Planning en Demand-side Management, die gericht zijn op de nutsbedrijven en de dienstverstrekkers in plaats van op de grondstof, moeten verder worden ontwikkeld. De interne-marktregels vormen één van de eerste aandachtspunten waar het gaat om het stimuleren van energietechnologieën. Via normalisatie, het vaststellen van technische voorschriften en een kader voor overheidssteun moet worden voorkomen dat technische aspecten en steunmaatregelen de mededinging vervalsen. Er zullen initiatieven op dit gebied worden ontplooid. Op fiscaal gebied hebben de Lid-Staten reeds mogelijkheden om accijnsvrijstellingen of verlagingen van de desbetreffende tarieven te verlenen voor proefprojecten voor de technologische ontwikkeling van milieuvriendelijker produkten, of om de Raad om toestemming te vragen voor verdere vrijstellingen of verlagingen die door specifieke beleidsoverwegingen gemotiveerd zijn (artikel 8, lid 2, onder d) en artikel 8, lid 4, van Richtlijn 92/81/EEG van de Raad). De Commissie dient de situatie met betrekking tot deze vrijstellingen en verlagingen te evalueren vóór 31 december 1996 en is voornemens om bij deze gelegenheid na te gaan of de bestaande bepalingen toereikend zijn om het gebruik van energiezuinige of door hernieuwbare energiebronnen aangedreven toestellen en apparatuur aan te moedigen. Daarnaast zal de Commissie een mededeling doen waarin de bijdrage van fiscale instrumenten aan het bevorderen van energie-efficiëntie en het gebruik van duurzame energiebronnen, tegen de algemene achtergrond van het fiscaal beleid, wordt geanalyseerd.
115. Voorts moet de Gemeenschap nog altijd aangeven waar er mogelijkheden liggen voor energie-efficiëntie en -besparing, en welke belemmeringen er momenteel bestaan voor een optimaal gebruik van het besparingspotentieel door de ondernemingen en de overige consumenten. Een belangrijk obstakel, met name voor het midden- en kleinbedrijf, is de moeilijke toegang tot kapitaal en know-how. De Gemeenschap moet met behulp van de

⁽¹⁸⁾ De term "consumenten" wordt in dit document gebezigd in de zin van artikel 129 A van het Verdrag.

beschikbare instrumenten de ontwikkeling van technologieën die tot besparing en zuinig gebruik bijdragen, meer ondersteunen.

116. Programma's die op het verspreiden van technologie gericht zijn, zoals THERMIE en JOULE, moeten worden geïntensiveerd om industriële en commerciële gebruikers ervan te overtuigen dat de installatiekosten van nieuwe, zuiniger technologieën worden terugverdiend door de besparingen op de energierekening die zij al op korte termijn opleveren. De Gemeenschap moet tevens gebruik maken van bestaande instrumenten zoals SAVE om ervoor te zorgen dat kleinere ondernemingen, particuliere consumenten en regionale en lokale besturen toegang krijgen tot informatie over spaarmogelijkheden, met name in gebouwen, waarvan het belang toeneemt vanwege de groei van de tertiaire sector, en tot informatie over de financieringsmogelijkheden voor dergelijke acties. Er zal voor het aanmoedigen van warmte-krachtkoppeling en stadsverwarming een communautaire strategie worden uitgestippeld om de noodzakelijke samenwerking tussen de Gemeenschap, de Lid-Staten, de elektriciteits- en warmteproducenten en -consumenten bij het opruimen van de obstakels voor de ontwikkeling van deze technologie te garanderen. Tevens zal een strategie worden uitgewerkt om derdenfinanciering van efficiëntiebevorderende maatregelen te bevorderen, met name op regionaal en lokaal niveau, en de marktpenetratie van innoverende technologieën, producten en diensten te vergroten.
117. Bijzondere aandacht moet worden geschonken aan de vervoersector. Personenauto's en bedrijfsvoertuigen maken namelijk bijna 50% van het communautair aardolieverbruik uit en zijn één van de belangrijkste bronnen van luchtverontreiniging. Er moeten initiatieven worden genomen die fiscaal neutraal zijn, zoals maatregelen waarbij inefficiënte voertuigen worden gepenaliseerd en aan kopers van zuinige modellen kortingen worden toegestaan. Het is evenwel zaak in beide gevallen erover te waken de concurrentiepositie van de Europese ondernemingen niet nadelig te beïnvloeden.

4.4.3 *Hernieuwbare energiebronnen*

118. Omdat hernieuwbare energiebronnen met weinig verborgen kosten gepaard gaan (ze veroorzaken zo goed als geen vervuiling) en in vele gevallen gemakkelijk te ontsluiten zijn, zou een groter aandeel ervan in de energiebalans van de Gemeenschap zowel de betrouwbaarheid van de voorziening als het milieu ten goede komen. Op langere termijn zullen zij de voornaamste duurzame bron van energie vormen. Het lokale niveau, d.w.z. de regio's en stedelijke gebieden, hebben in dit verband een belangrijke rol te spelen bij het uitwisselen van ervaringen en know-how en het overdragen van technologie, aangezien voor vele van de betrokken technologieën een grondige kennis van de lokale omstandigheden vereist is. Daarom moet gebruik worden gemaakt van de mogelijkheden die worden geboden door de communautaire OTO-programma's en het toekomstige ALTENER II-programma en moeten de inspanningen worden geconcentreerd op technologieën die de grootste kostenbesparingen opleveren en die gemakkelijk kunnen worden gecommercialiseerd, ook in de ontwikkelingslanden.
119. Het bevorderen van hernieuwbare energiebronnen, met name onder de huidige omstandigheden op de energiemarkt, vereist ondersteunende maatregelen waardoor investeringen hierin met andere kunnen concurreren. Deze bronnen moeten fiscaal worden aangemoedigd, de voordelen van regelingen voor het creëren van nieuwe elektriciteitscapaciteit kunnen genieten en toegang tot de netwerken krijgen. Er dient werk te worden gemaakt van het stimuleren van de penetratie van zonneënergie,

windenergie, biomassa, biobrandstoffen en geothermische energie. De ontwikkeling van hernieuwbare energiebronnen zal werkgelegenheid scheppen, met name op regionaal niveau, en de daaruit voortvloeiende economische voordelen zullen waarschijnlijk in de betrokken regio's blijven. De Commissie zal in een mededeling een strategie daarvoor uiteenzetten.

4.4.4 *De rol van de regio's, stedelijke gebieden en plattelandsgebieden*

120. Energie is een essentiële factor voor de bedrijvigheid en het maatschappelijk leven op lokaal niveau. Derhalve behoren de lokale autoriteiten - als vertegenwoordigers van de energieconsumenten - meer erkenning te krijgen als partners in het energiebeleid van de Lid-Staten en van de Gemeenschap. De consumenten moeten in het kader daarvan de mogelijkheid krijgen om mee te beslissen over energiebesparing en het gebruik van schonere energietechnologieën. Hernieuwbare energiebronnen kunnen in dit verband een adequate oplossing zijn, rekening houdende met het feit dat daaruit opgewekte energie gewoonlijk in het produktiegebied of in de onmiddellijke omgeving daarvan wordt gebruikt. Zij zouden zodoende kunnen bijdragen tot het versterken van de economische en sociale samenhang in de Gemeenschap. Het gemeenschappelijk energiebeleid zou op die manier het aanbieden van energiediensten (levering van warmte, licht enz.) tegen betaalbare prijzen bevorderen. Voor plattelandsgebieden kan een belangrijke rol weggelegd zijn bij de opwekking van energie uit biobrandstoffen, waardoor zij niet alleen een belangrijke bijdrage zouden leveren aan het bereiken van de energiedoelstellingen, maar tevens hun economisch draagvlak zouden versterken.
121. Interactie tussen verschillende regio's en steden op Europese schaal, gelet op de verscheidenheid van de situaties, kan als een krachtige hefboom werken, niet alleen voor technologieoverdracht, maar vooral voor de uitwisseling van praktijkkennis en ervaringen en goede. De Gemeenschap dient deze uitwisselingen met inachtneming van het subsidiariteitsbeginsel te vergemakkelijken in het kader van het programma SAVE, waarbij het zwaartepunt moet komen te liggen op de geïndustrialiseerde regio's en steden die niet voor de regionale fondsen in aanmerking komen.

4.5 Technologie en onderzoek

4.5.1 *De rol van onderzoek en technologische ontwikkeling*

122. In de Verdragen worden onderzoek en technologische ontwikkeling (OTO) aangemerkt als belangrijke instrumenten om de wetenschappelijke kennis te verbeteren en de technologieprogramma's vooruit te helpen, en om het Gemeenschapsbeleid op andere gebieden, zoals energie, te ondersteunen. Dit heeft te maken met de betekenis van technologie voor de voorziening, de omzetting en het gebruik van energie, en met het potentieel ervan voor de concurrentiepositie, de diversificatie van de voorziening en de duurzame ontwikkeling. Om al deze redenen blijft de Gemeenschap belangrijke OTO-programma's steunen op het gebied van niet-nucleaire energie (JOULE/THERMIE) en kernsplitsing en kernfusie. De taak van de Gemeenschap omvat tevens het tot stand brengen van nauwe samenwerking en coördinatie tussen de verschillende stadia van technologische ontwikkeling (JOULE/THERMIE), alsmede van maatregelen om de commerciële toepasbaarheid te bevorderen (SAVE, ALTENER) en de synergie tussen energietechnologieën en de voornaamste ontsluitingstechnologieën zoals de informatica, die in het kader van het programma ESPRIT worden ontwikkeld, te bevorderen. Eén van de task-forces die zijn opgericht om gezamenlijke projecten van industrieel belang op te

zetten, is de "Auto van de toekomst", waarvan de werkzaamheden grote raakvlakken hebben met het OTO-programma op energiegebied. De oprichting van andere task-forces zou kunnen worden overwogen.

123. Het programma JOULE/THERMIE heeft betrekking op rationeel energiegebruik, gebruik van hernieuwbare energiebronnen en innoverend gebruik van fossiele brandstoffen; ter ondersteuning van het programma en met het oog op adviesverstrekking worden analyses verricht van strategieën en van verspreidingspatronen. De belangrijkste doelstellingen ervan zijn, het bevorderen van het efficiënt gebruik van lokale energiebronnen, het verminderen van schadelijke emissies, met name CO₂, en het verbeteren van de concurrentiepositie van de ondernemingen. Daarnaast is er een aanvullend OTO-initiatief op het gebied van samenwerking met derde landen, INCO geheten, dat bedoeld is om tegemoet te komen aan de specifieke technologische noden van ontwikkelingslanden of landen die een economische overgangsfase doormaken.
124. De in het kader van het Euratom-Verdrag verrichte onderzoekswerkzaamheden betreffen zowel kernsplitsing als kernfusie. Wat de splitsing betreft, wordt de aandacht vooral geconcentreerd op het veiligheidsaspect om de kernenergieoptie voor de toekomst te bewaren en acceptabeler voor de publieke opinie te maken. Het kernfusieprogramma omvat alle communautaire activiteiten met betrekking tot de beheerste kernversmelting na magnetische opsluiting en is op lange termijn gericht op de gezamenlijke verwezenlijking van veilige, voor het milieu onschadelijke reactorprototypes, met het oog op de bouw van economisch rendabele elektriciteitscentrales. De eerste prioriteit is de opstelling van de ontwerpplannen voor de eerste experimentele kernfusiereactor ITER.

4.5.2 *Een strategie voor het energieverzoek en de technologische ontwikkeling*

125. De groeiende internationale dimensie van de energiesector en het mondiale karakter van heel wat problemen waarmee hij geconfronteerd wordt, vragen om een nieuwe, ruimere aanpak. De Commissie is van plan hierbij het voortouw te nemen en een globale visie ten aanzien van de problemen van en de veranderingen in de energiesector te ontwikkelen en te propageren. Vertrekkend van dit uitgangspunt, zal zij de vraagstukken aanwijzen die het best op Gemeenschapsniveau kunnen worden aangepakt en programma's uitwerken die de noden moeten lenigen. Zo zal een grootschalige studie worden verricht voor een technologische strategie ten aanzien van de klimaatverandering tegen de achtergrond van een concurrerende energiemarkt. Hieruit moeten technologieën voortkomen die het mogelijk maken op lange termijn de emissie van broeikasgassen terug te dringen en de doelstelling van duurzame ontwikkeling te verwezenlijken. Voorts moet deze studie de toekomstige technologische behoeften van de rest van de wereld identificeren en de Europese industrie indicaties verschaffen wat betreft de meest veelbelovende markten voor nieuwe technologieën. Alle opties, zowel nucleaire als niet-nucleaire, inclusief het gebruik van fossiele brandstoffen, hernieuwbare energiebronnen en rationeel energiegebruik, zullen hierbij voor elke regio apart worden onderzocht, waarna de deelplaatjes zullen worden samengevoegd om tot een coherent, globaal beeld te komen.
126. Bovendien zal de Commissie met de Lid-Staten samenwerken om een algemene OTO-strategie uit te werken die een geïntegreerde aanpak van onderzoek naar, ontwikkeling, demonstratie, verspreiding en toepassing van energietechnologie garandeert. In verband hiermee zal de Commissie het nodige doen om, met medewerking van de energieagentschappen in de Lid-Staten, een databank en een catalogus van

energietechnologieën samen te stellen, alsmede een informatiebank over de essentiële elementen van de OTO-prioriteiten en -programma's. Hierin zullen de gezichtspunten van de autoriteiten, de industrie en de onderzoeksgemeenschap aan bod komen. Wat betreft de energietechnologieën die de fase van commercialisering naderen, zal het accent liggen op de verdere demonstratie- en toepassingsbehoeften, onder andere op de commerciële en maatschappelijk-economische belemmeringen voor hun introductie. Aldus zal worden gestreefd naar een evenwicht tussen "technology push" en "market pull", terwijl terzelfder tijd de behoeften van de Gemeenschap en de prioriteiten voor toekomstige gemeenschappelijke OTO-activiteiten zullen worden geïdentificeerd.

4.5.3 *Verspreiding van energietechnologie*

127. De behoefte aan extra inspanningen om de kennis van jonge energietechnologieën bij bedrijfsleven en consumenten te vergroten, blijft nog steeds groot. Uit evaluaties die zijn gemaakt van de tot nu toe op dit gebied verrichte Gemeenschapsactiviteiten blijkt dat meer zou kunnen worden gedaan om de resultaten van succesvolle energietechnologieprojecten bekend te maken. De Commissie zal daarom zoeken naar mogelijkheden om de nieuwe door het Vierde OTO-kaderprogramma (1994-1998) verschaft instrumenten te benutten voor herziening en verbetering van de technologieverspreidingsacties op energiegebied. Hiervoor zal in het bijzonder gebruik worden gemaakt van een nieuw op te zetten netwerk van bureaus die de afstand tussen de jongste technologische ontwikkelingen en de potentiële markten moeten verkleinen. Tevens zal worden gezocht naar middelen om het marktbesef van de best beschikbare technologieën, met name die welke op middellange en lange termijn voordelen opleveren maar met specifieke marktbelemmeringen worden geconfronteerd, te vergroten.

V. INSTRUMENTEN VOOR HET ENERGIEBELEID

128. De stelregel voor het energiebeleid op Gemeenschapsniveau is, dat er alleen moet worden opgetreden wanneer er sprake is van een toegevoegde waarde. Er kunnen tal van voorbeelden worden aangehaald van situaties waarin dit het geval is. Eén daarvan is de situatie waarin het energievraagstuk en de milieuproblematiek elkaar raken. De ontwikkelingen van de jongste jaren hebben aangetoond dat energie en milieu niet langer onafhankelijk van elkaar kunnen worden gezien, en nu al wordt bij de bestudering van energiemaatregelen en aanverwante acties voor de toekomst rekening gehouden met het milieuaspect. Heel wat milieuproblemen die verband houden met de energieproductie en -consumptie, zoals dat van de emissies, hebben een grensoverschrijdend karakter en kunnen slechts op Gemeenschapsniveau doeltreffend worden aangepakt. De ontwikkeling van adequate technologieën, OTO-inspanningen van lange duur en een verbeterde energie-infrastructuur, waarbij de mogelijkheden van de Lid-Staten worden gebundeld en op Europese schaal voordelen ontstaan, kunnen het best op Gemeenschapsniveau worden bevorderd.
129. De vraagstukken van het energiebeleid moeten eveneens tegen een mondiale achtergrond worden bekeken. De toename van de invoerafhankelijkheid en de veranderende geopolitieke situatie onderstrepen het belang van een eensgezind optreden van de Gemeenschap en de Lid-Staten op het internationale toneel. Dit geldt met name waar het gaat om het vergroten van de betrouwbaarheid van de voorziening, het opvangen van crisissituaties en het nemen van gemeenschappelijke initiatieven om universele

milieuproblemen aan te pakken. Gelet op het belang van de overzeese markten voor de welvaart van de Gemeenschap, kan samenwerking en coördinatie op energiegebied eveneens van kapitaal belang zijn voor het Europese bedrijfsleven om de voordelen van de verkoop van technologie en diensten, en van de investeringen op die markten te maximaliseren.

130. De Gemeenschap beschikt over een waaier van instrumenten voor de energiesector, alsmede over een aantal bevoegdheden, bijvoorbeeld op het gebied van onderzoek en ontwikkeling, harmonisatie van de wetgevingen, mededinging, externe energiebetrekkingen, transeuropese netwerken, milieuzaken enz., waarmee zij de problemen kan aanpakken. Het feit dat de meeste van deze instrumenten niet specifiek voor energieaangelegenheden bedoeld zijn, neemt niet weg dat zij deze in belangrijke mate raken. De vraag dient zich dan ook aan of deze instrumenten als geheel toereikend zijn om een volwaardig energiebeleid te voeren.
131. De ervaring leert dat er een aantal belangrijke manco's bestaat. Het energiebeleid moet gedragsveranderingen bewerkstelligen. Er is behoefte aan acties waarmee efficiënte technologieën worden gestimuleerd en aan een mechanisme om informatie te verspreiden, zoals THERMIE voor de beste praktijken en de technologische ontwikkelingen op energiegebied. De taak van de Commissie bestaat erin de begrotingsmiddelen te beheren, de samenwerking tussen de verschillende operatoren te organiseren, de uitwisseling van ervaringen te bevorderen en te garanderen dat de minder ontwikkelde regio's kunnen meeprofiteren van de inspanningen van anderen. In de praktijk is eveneens gebleken dat bij het opzetten van programma's ook problemen van juridische aard opduiken. Zo heeft de Raad bepaald dat artikel 235 de enige juridische grondslag was voor de programma's SAVE I, SYNERGY en ALTENER (in dit geval samen met artikel 130 S).
132. De verscheidenheid aan instrumenten en programma's en nationale bevoegdheden maakt het bijgevolg noodzakelijk een kader voor samenwerking te creëren dat gebaseerd is op de vaststelling van gemeenschappelijke doelstellingen en werkmethoden die borg staan voor dialoog en doorzichtigheid. Voor deze doelstellingen moet worden uitgegaan van de economische en structurele situaties; zij moeten de aanzet vormen voor een proces van onderlinge afstemming van de nationale beleidsmaatregelen en voor een samenhangend Gemeenschapsbeleid. Men is het erover eens dat de Commissie daartoe moet kunnen beschikken over volledige, betrouwbare en vergelijkbare statistische gegevens voor de gehele Gemeenschap. Dit veronderstelt dat de Lid-Staten op nationaal niveau een statistisch systeem opzetten waarmee aan die voorwaarden kan worden voldaan en ter ondersteuning van het gemeenschappelijk beleid nauw met de Commissie samenwerken. De meest recente poging om gemeenschappelijke energiedoelstellingen vast te stellen waarop de nationale beleidsmaatregelen moeten worden afgestemd, werd in 1986 door de Raad ondernomen, in de vorm van een resolutie, en bleek onbevredigend. De gevolgde werkwijze laat het Parlement en het ESC buiten het besluitvormingsproces en bindt de Commissie en de Lid-Staten tot niets. Het feit dat het politieke optreden moet plaatsvinden binnen een in gezamenlijk overleg vastgesteld kader wordt gesanctioneerd in de Verdragen van de EGKS ("Algemene Doelstellingen") en van Euratom, dat de Commissie ermee belast een investeringsprogramma vast te stellen als richtsnoer voor het politieke optreden, voor investeringen en voor ondernemingsstrategieën. Wegens de diversificatie van de energiebronnen in de Gemeenschap hebben deze sectorale instrumenten slechts een beperkt effect (in tegenstelling tot wat in de staalsector gebruikelijk is). Het beroep op artikel 130 A in geval van verstoring van de voorziening geeft aan dat het energiebeleid een integrerend

deel van het economisch beleid uitmaakt. Dit artikel zou daarom als grondslag voor het energiebeleid kunnen worden gekozen, ware het niet dat het specifiek is bedoeld voor de monetaire unie en het ongeschikt zou zijn om de convergentie van de nationale energiebeleidsmaatregelen te bevorderen.

133. Een ander manco in de huidige situatie is het ontbreken van een kader voor een energiedialoog met de direct betrokken partijen buiten het ESC en het Raadgevend Comité van de EGKS. De Commissie moet dit verhelpen en een werkwijze uitstippelen waarachter alle partijen zich kunnen scharen, die doorzichtig is en alle standpunten bij de formulering van het gemeenschappelijk energiebeleid aan bod laat komen.
134. Zonder op de uitkomst van de Intergouvernementele Conferentie vooruit te lopen, is de Commissie voornemens in 1996 de volgende onmiddellijke acties te ondernemen:
- uitwerking van een programma voor het bewaken van de ontwikkelingen op energiegebied, in samenwerking met de Lid-Staten, het bedrijfsleven en andere organisaties, ten einde de politieke besluitvorming aangaande energievraagstukken met een gezamenlijk verrichte analyse te onderbouwen;
 - oprichting van een Raadgevend Comité voor energie zaken, onder auspiciën van de Commissie, samengesteld uit vertegenwoordigers van de belangrijkste sociaal-economische operatoren van de energiesector. De betrokkenen zouden in dit forum hun opmerkingen en standpunten met betrekking tot voorstellen van de Commissie kenbaar kunnen maken met het oog op een zo groot mogelijke doorzichtigheid van energie-initiatieven die door de Gemeenschap worden genomen.
 - organisatie van de samenwerking tussen de Lid-Staten met betrekking tot overeengekomen energiedoelstellingen.

Eén en ander zal geschieden op grond van de bestaande verdragsbepalingen en gericht zijn op de totstandbrenging van een beleidsvormingsproces gestoeld op intensievere samenwerking en grotere transparantie.

135. Het in dit Witboek geschetste energiebeleid heeft het bestaande institutionele kader als uitgangspunt. De Commissie zal evenwel ook ingaan op de vraag of het Verdrag naar aanleiding van de Intergouvernementele Conferentie dient te worden aangepast. Overeenkomstig Verklaring nr. 1 bij het Verdrag zal de Commissie in de loop van 1996 een verslag hierover voorleggen.

INDICATIEF WERKPROGRAMMA

Met het Witboek als uitgangspunt, zal de Commissie een vijfjarig werkprogramma volgen dat de verschillende actieterreinen bestrijkt en gebruik maakt van de aanwezige communautaire instrumenten om op langere termijn te komen tot een energiebeleid waarbij de doelstellingen concurrentievermogen, betrouwbaarheid van de voorziening en milieuzorg worden nagestreefd. Dit programma zal bijdragen aan het vergroten van de economische en sociale samenhang, de goede werking van de interne markt en de convergentie van het economisch beleid van de Lid-Staten.

Onafhankelijk van de lopende en in voorbereiding zijnde acties, zullen in het kader van het hierna uiteengezette indicatief werkprogramma nieuwe acties worden opgezet, die zullen bestaan uit initiatieven van de Commissie, nieuwe beheersbenaderingen van bestaande instrumenten en initiatieven waarvan de voorbereiding reeds bezig is. Alle voorstellen zullen worden beoordeeld op hun eigen verdiensten, rekening houdende met de financiële richtsnoeren en, voor de keuze van de instrumenten, met het subsidiariteitsbeginsel.

a. Werking van de markt

interne markt voor gas en elektriciteit	voorstellen	COM(91)548 COM(93)643	§ 52
uitwerking van bemiddelingsprocedures (voor aardgas doorvoer)	besluit van de Commissie	1996	§ 52
rendementseisen voor koelkasten	voorstellen	COM(94)521	§ 55
energie-efficiëntie-eisen	voorstellen	1996	§ 55
uitwerking van nieuwe procedures voor samenwerking met de normalisatie-instituten	mededeling	1997	§ 56
herziening van milieu-richtlijnen	besluit van de Commissie	1996	§ 57

tenuitvoerlegging van Besluit 3692/93/EGKS	mededeling	1997	§ 58
ev. studie inzake criteria voor openbare-dienstverplichtingen	besluit van de Commissie	1997	§ 59
harmonisatie van accijns op minerale oliën	mededeling en ev. voorstellen	1996	§ 62

b. Organisatie van de samenwerking op energiegebied

programma voor analyses en voorspellingen	voorstel	1996	§ 134
oprichting van een raadgevend comité	besluit van de Commissie	1996	§ 134
organisatie van samenwerking m.b.t. gemeenschappelijke doelstellingen	voorstel	1996	§ 134

c. Organisatie ten behoeve van de transparantie

1. Transparantie van het energiebeleid			
verslag over het energiebeleid		tweejaarlijks	§ 35
publikatie van nationale maatregelen ter uitvoering van Gemeenschapswetgeving		regelmatige frequentie	§ 53

2. Transparantie van de werking van de interne markt			
vereenvoudiging van Vo. 1056/72	voorstel	COM(95)118	§ 53
evaluatie van de informatievoorzieningen	mededeling en voorstellen	1996	§ 53
registratie van olie-invoer	voorstel voor een verordening	COM(95)89	
opzetten van een database en een netwerk tussen de administraties	uitvoering van het programma IDA	1997	§ 67

d. Stimulering van investeringen

transeuropese netwerken	voorstellen	COM(93)658 COM(94)62	§ 49
uitvoering van Cohesiefondsmaatregelen - benaderingswijzen	besluit van de Commissie	1996	§ 69
beoordelingskader voor financieringen van de Gemeenschap in de energiesector	besluit van de Commissie	1996	§ 69

e. Beheer van de energievoorziening

1. Crisismaatregelen			
aanpassing, met name van de oliereserves, en coördinatie van het beheer	mededeling en ev. voorstellen	1997	§ 75
ontwikkeling van comm. instrumenten in de gassector, ter bevordering van de solidariteit op en de bewaking van de gasmarkt	mededeling	1997	§ 77
betera uitvoering van de regels inzake de voorziening voor de kernenergie	besluit van de Commissie	1996	§ 79

2. Diversificatie			
intrekking Richtlijn 75/405/EEG	voorstel	1996	§ 82
rol van vaste brandstoffen (steen- en bruinkool, turf) in het energiebeleid	mededeling	1997	§ 83
ontwikkeling van schone vaste-brandstoftechnologieën	voorstel	1996	§ 83
gevolgen van het aflopen van het EGKS-Verdrag	voorstel	1996	§ 83
ondertekening van het Verdrag inzake de veilige verwijdering van radioactief afval	voorstel	-	§ 85
normalisatie op nucleair gebied	mededeling	1997	§ 85

harmonisatie van de voorwaarden voor het vervoer van radioactieve stoffen	mededeling en ev. voorstel	1997	§ 85
nucleair modelprogramma	besluit van de Commissie	1996	§ 86
lager accijnstarief voor biobrandstoffen	voorstel	COM(92)36	§ 119

3. Ontwikkeling van internationale betrekkingen			
sluiting van overeenkomsten inzake de handel in radioactieve stoffen	voorstellen	1996-1999	§ 85
ratificatie van het Verdrag inzake het Energiehandvest	voorstel	COM (95) 440	§ 92
ondertekening van aanvullend Verdrag inzake het Energiehandvest	voorstel	1997	§ 92
strategie voor samenwerking met internationale organisaties	mededeling en ev. voorstellen	1996	§ 95
programma ALURE - samenwerking op energiegebied met Zuid-Amerika	voorstel	1996	§ 98
strategie voor samenwerking op energiegebied met Azië	mededeling	1996	§ 98
oprichting van het Euromediterraan Forum	besluit van de Commissie	1996	§ 98
opneming van een energieparagraaf in de regelgeving voor externe financiële instrumenten	voorstel	1997	§ 98
garanties voor investeringen	voorstel	1998	§ 98
programma SYNERGIE	voorstel	1998	§ 98

f. Energie-efficiëntie en verbeterd energiegebruik

CO ₂ -/energiebelasting	voorstel	COM(92)226, COM(95)172	§ 108
------------------------------------	----------	------------------------	-------

vrijwillige overeenkomsten	mededeling	1996	§ 110
auto-olie programma	mededeling en ev. voorstellen	1996	§ 111
Brandstoffenrichtlijn (auto-olie programma)	voorstel	1996	§ 111
Richtlijn emissies van motorvoertuigen (auto-olie programma)	voorstel	1996	§ 111
Gemeenschapsstrategie voor het terugdringen van de CO ₂ -emissies van auto's	voorstel	1996	§ 111
Kaderrichtlijn inzake luchtkwaliteit en afgeleide richtlijn betreffende specifieke verontreinigende stoffen	voorstellen	1996	§ 111
emissienormen en -specificaties voor vloeibare brandstoffen	mededelingen en ev. voorstellen	1996/7	§ 111
geïntegreerd beheer van de hulpbronnen	voorstel	COM(95)369	§ 114
fiscaliteit en energie-efficiëntie	mededeling en ev. voorstellen	1998	§ 114
internationale overeenkomsten onderlinge afstemming energiegebruik	voorstellen	1996	§ 114
programma SAVE II	voorstel	COM(95)225	§ 116
strategie voor het bevorderen van warmte-krachtkoppeling	mededeling	1197	§ 116
energiebeheer in de steden en regio's en op eilanden	mededeling	1997	§ 120

g. Hernieuwbare energiebronnen

programma ALTENER II	voorstel	1996	§ 118
strategie voor de commerciële bevordering van hernieuwbare energiebronnen	mededeling	1997	§ 119

h. Technologie

nieuw OTO-kaderprogramma (nucleair en niet-nucleair)	voorstel	1996	§ 122
oprichting van nieuwe task- forces	voorstel	1996	§ 122
rol van technologie en strategie voor OTO op energiegebied	mededeling	1997	§ 126
opzetten van een nieuw netwerk voor de verspreiding van de energietechnologie	besluit van de Commissie	1996	§ 127

ISSN 0254-1513

COM(95) 682 def.

DOCUMENTEN

NL

12

Catalogusnummer : CB-CO-95-754-NL-C

ISBN 92-77-98451-1
